

160

Фермер

иже Трехпротожид

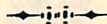
85

Р-30

1897

Մ Ա Տ Ե Ն Ա Դ Ա Ր Ա Ն

Մ Ա Ն Կ Ա Ն Յ

8

Ք Ա Ր Ա Յ Ր

Ա Պ Ա Շ Խ Ա Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

Յ Կ Կ 0 0 3
2 0 0 4

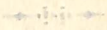
30-93
-30

ՔԱՐԱՅՐ

ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՍՏԻՂԱԿԱՆ

ՅԱՄԱՆՄԱՆ

ՄԱՐԿԱ

ՄԱՐԿԱ

1922

Հ.Ա.Ք.Հ. ՀԱՐԱՅԻՆ ԳՐԱԳՐԱՐ
* Հ.Ս.Ր.Ա. ԸՊՐԱՅԻՆԱՅ ԲՐՈՒՆՈՒՄԵՐԻ
7/71-1922
ՎՅՈՒՆԱ, ՄԱՐԿԱՆԱԿԱ
Մ. ՄԱՐԿԱՆԱԿԱ

ՎԵՆԵՏԻԿ

ՍՈՒՐԸ ՂԱԶԱՐ

1897

38 ՉԳ ահ

1889

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՐԹԱԳՐԱԴԱՐԱՆ

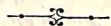

21082-60

1081

ՔԱՐԱՅՐ

Ա. Գ Ա. Շ Խ Ա. Ր Ո Ի Թ Ե Ա. Ն

Գ. Լ Ո Ի Խ Ա.

Երկու խաբերայք.

ԵՍՏ ատեն չկայ որ Յակոբ ու Թով
մաս անունով երկու կարիճներ կային,
սիրուն ու զուարթ, անսքով, բարձր
հասակով, վառվառն բնութեամբ.
որ բնական սուրբ մը ունեին գիւրու-
թեամբ բաներ գտնելու ու զուար-
ճութեամբ փոսելու ու լսողը զարմա-
ցնելու: Եւ այդ ինչ օգուտ. առ պա-
տուական ձիրքերը աղէկի բանեցընելու
անկը, պզտիկուցմէ սկսեր էին գէշի
վարժեցընել, որով իրենց առաքինի

ծնողացն ալ մեծ ցաւ ու մտմտութեամբ եղան: Արջափ որ տարիքնին կ'աւելնար՝ այնչափ ալ իրենց մոլորութիւնները առաջ կ'երթային, ամենեւին չէին ուզեր բանի գործքի հետ ըլլալ: Կ'ուզէին որ թէ անուանին ելլայ, և թէ հանգիստ ու ինքրի գլխընտռն ապրին: Անբամ մը երբոր իրենց քաղաքը տօնալաճառ եղաւ, դացին գաղտուկ արտառոց գըրքեր գնեցին ու կարգացին, վերջը բաւական բան սորվեցանք ըսելով, ծածուկ փախան իրենց գեղէն, գնացին հեռու տեղուանք ուր որ զիրենք ճանչցող չկար, ու հոն սկսան իրենց ծուռ ու մուռ գիտութիւնները ծախել:

Ասանկով եղան աղէկ շատախօսներ, վարպետ խօսքեր զուրջող, չըլլալու բաներ պատմող, ծիծաղընող ծաղրածուներ. և աս իրենց խեղժ ու խելառ խօսքերը անանկ համարձակութեամբ անանկ յարմարցընելով մը կ'ըսէին, որ պարզամիտ մարդիկ զարմանալի բան մը տեսնալ ու լսել կարծելով՝ բերաննին բաց մտիկ կ'ընէին: Անոք ալ բան չէ մնաց որ չընէին իրենց բռնած անկարգ ճամբուն մէջ: Խեղճ անխելքներ, ամենեւին չէին մտածեր որ օր մը չէ նէ օր մը Աստուած աս գործքերուն համար

զիրենք գառաստանի պիտի կանչէր:

Չէին մտածեր, թէ ինչ բանի համար ստեղծուեր են, մանաւանդ թէ կը ջանային իրենք զիրենք խաբել. ըսելով, թէ մարդ մը որ այսչափ յաջողութիւններ ունի՝ պէտքը չէ որ աս աշխարհքիս բարիքները ձեռքէ փախցընէ: Թէ որ յանկարծ մտքերնին աղէկ մտածմունք մը ինկնար, կամ Աստուած չնորհք մը տար, կը նայէին որ մէկէն դուրս ձգեն, ու խղճմտանքէ ազատին: Բայց ասանկ մէկ մտքի վրայ ըլլալով արդեօք կը սիրէին մէկ զմէկ. չէ. հասաւ ինչպէս անկարգ մարդ կանց սովորութիւնն է, երբեմն վէճ կ'ընէին, երբեմն ըրածնին մէկզմէկու երես կը զարնէին, ինչուան երբեմն ալ իրարու կը սպառնային, վերջը նորէն կը հաշտուէին երբոր խմելիք գիմայնիս գար. շին տեսածնուն պէս՝ ամէն բան կը մոռնային եղբայր կը դառնային: Ասանկով բազբէ քաղաք կ'երթային, ամէն տեղ ապէս ժողովըրդոց գիմացը առանց ամբշտառ իրենց խաբէութիւնները կը բանեցընէին:

Մէկ օր մ'ալ պզտի գեղէ մը ելլալու տան՝ շատ մը գեղի խոտեր գնեցին որ ծախսեն, բայց անձրևէ բռնուելով ծառի մը տակ քաշուեցան: Մէկ մ'ալ սաստիկ

փոթորիկ մը փրթաւ , երկինք երկիր տակնու վրայ կ'ըլլար , ասոնք մտածելով որ ասանկ ատեն ծառի տակ կենալը խելք չէ , կայծակին վախէն փախան նեղուածք խանութի պէս տեղ մը , ուր որ մէկ քանի աշխատաւորներ կային , ու անոնց հետ սկսած կեցան : Հաղիւթէ անկէ հեռացան՝ գարձեալ զարհուրելի որոմունք մը ելաւ , ամէնքը վախերնէն վեր ցատքեցին , բոլոր օգը լոյս կարեցաւ , կայծակը ամպերուն մէջէն ցատքըստելով գլորեցաւ իջաւ զարկաւ ան ծառը՝ որուն որ տակն քանի մը վայրկեան առաջ աս կարծիքները կեցեր էին . ծառը կտոր կտոր եղաւ , կրակն ալ փայլվլալով փայլվլալով կորսուեցաւ : « Իաղգերնիս բաներ է , ըսաւ Թովմաս ուրախութեամբ , աղէկ որ ան ծառէն հեռացանք , թէ որ քիչ մ'ալ տընտընայինք՝ բաներնիս բուսած էր , Աստուած գիտէ եղեր որ մեզ ուրիշներուն շատ օգնութիւններ պիտի ընենք . անոր համար մտքերնիս ձգեց որ անկէ փախչինք : Ի՞նչ կ'ըսես Յակոբ » : Յակոբ ոչ ծիծաղեցաւ ոչ պատասխան տուաւ . հասաւ կը մտածէր թէ իրաւ ինչ մեծ վտանգէ ազատեցաւ , ու թէ որ ան վայրկեանին մէջ մեռնելու

ըլլար նէ՛ արդեօք հոգին ի՞նչ պիտի ըլլար իր մեղքերուն համար . « Ա՛հ , արդեօք հիմա ո՛ր պիտի երթայիր , կ'ըսէր իր հոգեւոր , թէ որ յանարձ կայծակը գլուխս ինչո՞ւմ ըլլար . անշուշտ դժոխքին մէջ » , : Աս բանս մտածելով երեսին գոյնը նետեց , ու գողալով Թոմասին ըրած կատակներուն վրայ դանիլը եկաւ : Թոմաս աս բանս տեսնալով , գնաց անոր քովը , թուէն բռնեց հարցուց . թէ ի՞նչ բան ունիս , ու իմանալով անոր տրամուծիւնը՝ ուղեց փարատել . « Ելիր , ելիր , եղբայր , ըսաւ . բան չիկայ , փոթորիկն ալ անցաւ գնաց , երթանք սրկէ . երկու մըն ճամբայ ընենք նէ մէկ գեղ մը կը հասնինք , պէտք չէ ատեն կորսնցընել » : Յակոբ ամօթէն ըլլայ վախէն ըլլայ մտքէն անցածը Թոմասին չի յայտնեց . երթանք , ըսաւ , ու մէկտեղ ճամբայ ինկան :

Գիշերը վրայ չհասած մտան այն գեղը , երբ աշխատաւորները իրենց գործքերնէն ետ կը գառնային . Աս յարմար ատեն է , ըսին , մեր առուտուրին . աղէկ բան կըրնանք ձեռք ձգել : Գեղացիք ալ աս օտարականներուն վրայ զարմացած՝ մէկէն քովերնին եկան . մի տարակուսիք որ առուտուրը

չատ յաջող եղաւ . բայց ինչպէս որ շուտ մը վատուկեցան խաբէբաները աւնանկ ալ շուտ մը կորսընցուցին , վասն զի սասակը առածնուն պէս՝ գինետուն մը գացին , բոլոր գիշերը խմելով անցուցին : Երկրորդ օրը գարձեալ նոյն տեղը գարձան . ուր որ քանի մը անխեղքներ ասոնց ետևնուն ինկած երեսպաշտու թիւն կ'ընէին . իրենց փնտուածներն ալ միշտ ասանկ անկարգներն էր , վասն զի խելացի ծնողք թող չէին տար որ զաւակինն օտար մարդկանց չէա ընկերու թիւն ընեն :

Գեղերու և դաշտերու մէջ ասոնց խենթ ու խելաւ արհեստը աւելի կը բանէր , քան թէ քաղաքներու մէջ . ինչու որ խեղճ աշխատաւորները տգէտ ըլլալով ամէն բան իրենց համար նոր էր , բաներնին գործքերնին կը թողուին՝ ու ասոնց ըրածնուն վրայ զմայլելով կը նայէին : Ոմանք , « Իրաւցընէ որ , կ'ըսէին , ասոնք մեր աշխարհքի մարդկանց չեն նմանիր » : Ոմանք ալ , « Ասոնք ուրիշ տեսակ մարդիկ պիտի ըլլան , կ'ըսէին , որովհետև խելքէ մտքէ չանցած բաներ կ'ընեն » : Վերջապէս շատոնք աս կարծիքն վրայ եղան որ՝ ասոնք սատանային չէա խօսքերնին մէկ

են ըրեր , անով ասանկ բաներ կ'ընեն : Ասանկով աս խեղճ մարդիկը զաս խաբէբաները ինչուան երկինք բարձրացուցին , ամէնքը իրենց փառք ու պատիւ կը սեպէին զանոնք իրենց աւելը հրավընել . իսկ որոնք որ չէին կըրնար զանոնք պատուել՝ շաքարեղէններ , կերակուրներ կը բերէին անոնց : Անոնք ալ աս գիւրաշաւան մարդիկը դատածնուն պէս , ալ բաներնիս յաջող է ըսին , և կտոր մը կտաւի կամ արծաթի , կամ զոյգ մը նոր ոտքի ամանի համար՝ միամիտ գեղացիներուն կը խոստանային որ իրենց ծածուկ զարմանալի գիտութիւններ սորվեցընեն : Աւելի պանդոկներու մէջ շատ բան ձեռք ձգեցին . « Թէ որ մեզի ասանկ անանկ բաներ բերէք , կ'ըսէին , ձեզի կը սորվեցնենք ծածկած դանձեր գըտնել , ստատան ստիպելաալ որ ձեզի հարըստութեան ճամբայ բանայ . սուկէ 'ի պառ մենք աւնանկ ծածուկ գիւտեր ունինք , որ գիտենք թէ ինչ պէտք է ընել որ մէկուն ոչ հրացան և ոչ ուրիշ զէնք մը չի վնասէ . գողը գողցած բաները շարկած երթալու ատենը՝ անանկ կ'ընենք որ բարի պէս անշարժ մնայ » : Աս լսելով տեղին տանտիկինը 'ի հարկէ կ'ուզէր

քանի մը կախարդութիւններ սորվիլ . օրինակի համար, կ'ուզէր գիտնալ թէ ինչ պէտք է ընել որ կաթին սերը կողի ըլլայ , երբոր ինքը չկարենար շինել . անոնք մէկէն բնականէ դուրս բաներ կը զրուցէին որ ընէ : Այսպէս իրենց անունը շատ տեղ ելաւ զրուցուեցաւ . բայց անով ալ գո՛չ չեղան , կախարդ ալ երևնալ ուզեցին :

Դատ պառաւներ ասոնց կու գային հարցնելու թէ, մենք գեւ ո՞րչափ պիտի ապրինք . անոնք կեցիլը կ'ըսէին , ամէն մարդու բաղքը աջուընծուն վրայ գրած է . ու աս ըսելով աղէկ մը կը նայէին , մէկ երկու արտառոց շարժմունքներ ընելով, մէկուն կ'ըսէին՝ թէ դուն գեւ այոչափ պիտի ապրիս . մէկաւին կ'ըսէին թէ ասնկ մարդ մը քեզի այսչափ ժառանգութիւն պիտի թողու . անանկ մարդ որ կարելի է անոնք երազի մէջ ալ տեսած չէին . ոմանց ալ կ'ըսէին թէ՝ գուշակութիւնները յաջող չեն վրադ , վասն զի բերած ստակդ խիստ քիչ էր : Ասոնք ըսելու ատեն՝ սովորութիւն ըրեր էին շատ մը թղթեր խառնելու . շատ աղաքներ ասիկ խաբուելով կու գային սորկով ու աղաչանքով կը խնդրէին որ իրենց սորվեցնեն աս արհեստը ,

որպէս զի իրենց ալ բաղքը խմանան : Անոնք ալ կը ցուցնէին թէ ասանկ խառնեցէք , անանկ մ'ընէք . լսողներն ալ ուրախութեամբ մեծ բանի մը հասածի պէս կ'երթային իրենց բաղքը փնտռելու :

Ատեն մ'ալ ասանկ երթալէն վերջը տեսան որ աս արհեստով ալ չեն կրնար աղէկ վաստկիլ , սկսան պղտի գրքեր ու թղթեր շանել հաւատքի գէմ՝ ծուբաներ գրած . ապէս ժողովուրդն ալ սուրբ գրքի կամ ուղղափառ վարդապետութեան պէս անոնց պատուելով կը հաւատար : Աս գրուածներուն մէջ շատ սուտ ու ծուռ բաներ կը սորվեցնէին . զոր օրինակ . թէ որ մէկը ասանկ բարի գործք մը ընէ՝ առանց խոստովանանքի մեղքերուն թողու թիւն կը գտնայ . կամ թէ որ մէկը սա ու աս աղթքները ընէ՝ սատանան ալ չի կրնար անոր փորձութիւններ բերել : Քանի քանի պառաւներ եղան որ սա թղթերէն ժողոված մասունքի պէս վրանին կը պահէին ու կը նայէին որ չկորսուի : Աս ծուռ գրուածներով գեղերու մեծ վտանգ տուին . վասն զի ապէս մարդիկ կը կարծէին թէ ուղղափառ եկեղեցին ալ աս գրքերը կ'ըն-

գուշի և անոնց կը հաւատայ : Խաբէբաւ
նէրը գիտէին որ ըրածնին սուտ է, ճշմա-
րիտ հաւատաբը մէկ է , և առանց անոր
փրկութիւն չկայ . բայց որովհետեւ
իրենք զՍտառած ամենեւին չէին ուզեր
յիշել , ուզեցին ուրիշներն ալ գլխէ
հանել . ամէն ջանքերնին ան էր որ մէկ
կերպով մը ստակ գտնան : Խեղճ քահա-
նաներ , որչափ աշխատեցան ժողովը
գեան միտքը պառկեցընելու՝ թէ ա-
տանկ գրքերը հաւատաբի դէմ են , ու
ճուռ բաներ կան անոնց մէջը , պէտք
չէ հաւատալ :

Քիչ ատենէն Յակոբ ու Թոմաս աս
անգգամութիւնն ալ մէկդի գրին ,
բժըշկութեան ձեռք զարկին . շատ տե-
սակ խոտերու ջրեր հանեցին ամէն
հիւանդութեան դեղ պատրաստելու
թէ մարդու ըլլայ թէ անասնոց : Մէկ
տեսակ մը խիւս ալ շինեցին մեղրով
մեղրամոմով ու ալիւրով խառնած որ
ամէն տեսակ հիւանդութեանց դեղ
պիտի ըլլար : Գեղին մէջ տեղը մեծ
մեղան մը կը գնէին , ու քովը նստած
ամէն հիւանդութեանց վրայ վարդա-
պետութիւններ կ'ընէին , իրենց դե-
ղերուն զօրութեանը վրայ պարծելով ,
և մանտանդ աժան գնով ծախելուն

վրայ , որով ամեն ուղղով կըրնայ գնել
կ'ըսէին , : Մէնք այն երկու սուրկի
տգէա բժիշկներէն չենք , կ'ըսէին , որ
ամենեւին գուժ չունին , միայն մարդ-
խաբել կը նային , գեղերնին սուղ
սուղ կը ծախեն : Ինչուան աս օրս սով
որ մեր գեղերը գործածեց՝ ընընացաւ .
դուք ալ փորձեցէք ու տեսնաք թէ
ըսածնիս իրաւ է թէ չէ , : Աս խօսքը
լսելէն վերջը՝ ո՛վ չէր հաւատար .
հիւանդները՝ առողջանալու համար .
հիւանդութիւն չունեցողները զգու-
շութեան համար գնելու կու գային .
իսկ անոնք միայն հիւանդներուն երակը
նայելով իրենց խեղճովը անոնց ամէն
ցաւերը կը հասկընային : Ստոնց անունը
լսելով հեռու կողմերէ գեղացի մարդիկ
կու գային , զանոնք ամէն բժիշկներէ
վեր գնելով . ամէն տեղ միայն ասոնց
վրայ կը խօսուէր : Գեղացիք ալ կ'ըսէին՝
թէ « Այն երկու մարդիկը իրաւցնէ
որ շատ վարպետ բժիշկ են , վասն զի
իրենք մեզի կ'ըսեն մեր հիւանդու-
թիւնները . գեղերնին ալ անանկ
զօրաւոր է որ մէկէն կ'առողջացընէ
զմարդ » : Եւ իրաւունք ունէին աս
խօսքս ըսելու . վասն զի անանկ գեղեր
կու աչային որ առողջ մարդն ալ կը

չարչրկեր. և թէ որ մէկն անոնց ըսէր թէ հիւանդը գեղը առնելէն վերջը մեռաւ, անոնք պատասխան կուտային՝ թէ « Անոր հիւանդութիւնը ներսէն էր, կամ կուրծքէն, և մահը բնական կերպով եկած է, գեղերը անոր չէին կրնար փնտս բերել »: Տեսնալով որ իրենց խաբէութեամբ բաներնին առաջ կ'երթայ սկսան ծանրէն քաշել. անանկ որ, աղքատները չէին կրնար ասոնց սօսեանալ ու գեղ առնուել Ուստի շատ անգամ ողորմելի գեղացիներ կ'երթային ասանդգամ գողերուն սոթը կ'իյնային. իսկ անոնք որ սրտերնին աւքար դարձուցեր էին, կը նայէին ան աղքատներու ունեցածը չունեցածն ալ կողոպտել, « Թէ որ պէտք եղածին չափը չունիք մեզի տալու, կ'ըսէին, գոնէ բոլոր ունեցած ստակնիդ տուէք. որովհետեւ դուք աղքատ էք, մենք ալ ձեզի ստան գնով կու տանք. որպէս զի Աստուծոյ սիրոյն համար մենք ալ աս բարեգործութեամբ աշխատանքներուս փոխարէն անոր օրհնութիւնը առնունք », : Եւ ամէնուն հետ ալ խորամանկութեամբ կ'երթային. գողերու հետ գող կ'ըլլային, ալէկ մարդկանց հետ վարուելու ատեն կեղծաւորութիւնը ձեռք կ'առնուին :

Անտառին մէջի Քարայրը:

Մէկ օր մը առտուանց կանուխ անվայել ժողովքէ մը ելլալով՝ թոմաս ու Յակոբ ուղեցին երթալ մօտիկ պղտի գեղ մը, վասն զի երկրորդ օրը ան տեղին պաշտպան սուրբին տօնն էր, իրենք ալ մեծ յոյս ունէին որ ալէկ առտուուր մը ընեն հոն եկող ջերմեռանդներուն հետ: Բոլոր օրը ձմաբայ ընելէն վերջը, յոգնած քրտնած մեծ ծառի մը տակ ինկան. քիչ մը ուժ առնելու: Թոմասին բունը շուտ մը տարաւ, Յակոբն ալ շատ ջանաց բայց չկրցաւ բնանալ. վերջապէս խոտին վրայ փուռեցաւ. չորս զին մեծ հանգարտութիւն մը տիրած էր. միտքը անդադար կը բանէր արտմալի ու վախնալու բաներու վրայօք որ չուզելով միտքը կ'իյնէ նային. « Ո՛հ աս ի՞նչ բան է, ըսաւ. երա՞յ է, չէ. ես չեմ քնանար. թէ որ սատանան է որ ինձի հետ խօսելու կու գայ, որովհետեւ իրեն հետ ալէկ ընկե

20. 98010

21089 60

րուծիւն ըրի, ինչո՞ւ չիմացնէր, : Աս
կ'ըսէր, բայց սիրաւ չէր հանգարտեր .
քանի կ'երթար կը դողբըզար, կարծէր
թէ ամէն ցուցանքաւոր բաներ աչքին
գիմայն են . փուճ տեղը կը ջանար որ
զանոնք կորսնցնէ : Երբոր ասանկ վա-
խու մէջ տարակուսած կեցեր էր , մէյ-
մալ չեւուէն անկըճին զանգակի ծանր
ձայն մը եհաւ , որ կ'իմայնէր թէ հոգե-
վարք մը կայ : Տեսաւ մէկ երկրագործ
մըն ալ որ աս ձայնը լսելուն պէս՝ աշխա-
տանքը թողուց ծունկ գրաւ որ մեռ-
նողին հոգւոյն համար աղօթք ընէ :
Յակոբին սիրաւ ելաւ աս արտում՝ բա-
նէն . « Իրաւցնէ որ ըսաւ , Աստուած
աս անմեղ մարդկանց աղօթքին կը լսէ ,
որոնք հիմայ՝ անանկ մարդու մը համար
աղօթք կ'ընեն , որ վայրկենէ մը վերջը՝
Աստուծոյ արգար գատաստանին ահա-
ւոր ատենը պիտի ինչնայ . ահ , ամէն
մարդ հոն ինչպէս մէկիկ մէկիկ համար
պիտի տայ ըրածներուն վրայօք : Հապա
էս . էս որ բոլոր կեանքս մեղքերով
անցուցեր եմ , ո՛հ , էս ինչ պատասխան
պիտի տամ երբոր անոր գիմացը ելլամ՝
զոր միշտ վշտացուցի . ինչ պիտի ըսեմ
էս , երբոր իմ ըրած անկարգուծիւն-
ներս երեսու զարնէլու ըլլայ . ան ան-

կարգուծիւններս՝ որոնք հիմայ ինձի
երազի պէս կու գան : Ո՛հ , արդեօք
Աստուած ինչ վճիռ պիտի տայ ինձի ,
որ ամէն մարդէ մեղաւոր եմ , :

Զանգակը դեռ կը զարնէր . իր ձայնին
հետ արտմուծիւն մը չորս գին կը
տարածէր . հովիւ մը որ գլուխը կա-
խած ոչխարներուն վրայ կը նայէր ,
յանկարծ աչուռները վեր վերցուց , ու
սրտին մէկ աղքամուկ մը մէկ նոր շարժ-
մունք մը զգալով՝ սկսաւ ծանր ձայնով
մը ասանկ երգել .

Մեռիւր մեռիւր , ո՛վ մեղաւոր
Աշխարհք քեզի համար անցաւ .
Ելիւր ելիւր , չէս լըսեր կոր
Աստուած մահուան վրճիւն տըւաւ :

Պէտք է մեռնիլ , պէտք է մեռնիլ .
Աս աշխարհքէս պէտք է ելլալ ,
Սե հրաւէրին հընապանդիլ ,
Ուզես չուզես ասկէ երթալ :

Այն թողմած ծաղկի մը պէս
Չորցաւ դընաց մարդն ալ շուտով .
Ան անգուծ մահն որ կը տեսնես
Շուռնը խըլեց վրան հասնելով :

Ո՛վ մեղաւոր, դադալ մըտիր .
 Հըպարաուութիւնդ ալ մէկդի թող .
 Ամէն թանկ բան շուտ մը մոխիր
 Պիտի գառնայ հոն ու սև հոլ:

Ձար կամքերնուդ ըսող մարդիկ
 Որ միշտ փափուկ պարիլ կ'ուզէք,
 Մահուան ատեն. ա՛հ, ինչ սաստիկ
 Փոփոխութիւն պիտի տեսնէք:

Քրիստոնէից՝ մահը կու գայ,
 Անոնք պատրաստ չեն գըտնուելու .
 Անոր համար մահը կ'ըլլայ
 Անոնց հոգւոյն վախու վըճիւ :

Յակոբ աս խօսքերն որ լսեց՝ տեսնելով թէ ինչպէս իր վիճակին յարմար է, երբեմն աչուընէրը երկկնք կը վերցընէր, երբեմն ալ գետին կը նայէր: Կարծէր որ նոյն միջոցին Աստուծոյ դիմաց պիտի ելլայ. ու ահա ահընձին ան ահաւոր ձայնը կու գար ըսելով՝ « Երթայք յինչն, անիծեալք, ՚ի հուրն յաւել տեսական, որովհետեւ չը յիշեցիք զիս ձեր կենացը մէջ, իմ պատուիրանքներս ոտքի տակ առիք, և կը կարծէիք թէ իմ ձեռքէս պիտի կարենաք ազատիլ,

ով անխելքներ, գացէք ուրբեմն, գացէք դժոխքը՝ որ ըրած գործքերնուդ փոխարէնը գտնէք », :

Յակոբ քանի որ մեղքերը կը յիշէր՝ նոր նոր անկարգութիւններ աչքին դիմացը կու գային. ո՛հ, սիրաբը ծովու պէս խռովեցաւ. սկսաւ անիծել, իր ծնած որը ու իր կեանքը. կ'ուզէր զզջուճով Աստուծոյ ողորմութեանը ապաւինիլ, բայց կը կարծէր թէ ալ ատենը անցեր է, ալ ճար չիկայ. իրեն կ'երևար որ ալ ան ըրած մեղքերուն դեղ չէր կրնար ըլլալ. ու բոլոր կեանքը զանոնք ապաշխարելու բաւական չէր, ու թէ անկարելի բան է Աստուծոյ բարկութիւնը ինչեցընել :

Յաւալի՛ Յակոբ, ծուռ է մտածածդ .
 Աստուած ամենադթած է, միայն մարդուն զզջմանը կը սպասէ. պատրաստ է թողութիւնը, մի կորսընցներս ա շնորհքը : — Ահա Յակոբին աչքը կը բացուի, « ինչ ըլլայ ըլլայ, կ'ըսէ ինքիւրէն, պէտք է որ ես Աստուծոյ ոտքը ինկնիմ, անոր դիմեմ, ու աղաչեմ որ արցունքիս նայելով՝ ըրած յանցանքներուս թողութիւն տայ, ու մեղքերս բաւէ իր սիրելի որդւոյն Յիսուսի անգին արիւնովը, որ ամէնուն փրկու-

Թեանը համար խաչին վրայ թափած է , : Ս ս որ ըսաւ , խղճմտանքը քիչ մը հանդարտեցաւ , և ինքն ալ առաջինէն աւելի հանգստութիւն գտաւ :

Ա ս բոլոր ատենիս մէջ՝ Թոմաս խորունկ քուտով կը քնանար , բայց գէմքին վրայ չէր փայլէր այն հանգստութիւնը զոր մաքուր խղճմտանք ունեցող մարդ մը կ'ունենայ : Միշտ տախն ու վրայ եղած՝ կարծես թէ նոր նոր մեղքեր կ'երազէր որ արթըննայ նէ ընէ : Յակոբ ատեն ատեն խեղճ կերպով մը անոր վրայ կը նայէր , ու « Ահա , կ'ըսէր , մէկ քնացող մեղաւորի մը գէմք . ափսոս . թէ որ յանկարծ մահը աս վայրկենիս մէջ վրան հասնելու ըլլայ , մեղքերու մէջ թաղուած պիտի գտնէ զանիկայ , բայց ես ալ որ միշտ իրեն ընկերը եղեր եմ , արդեօք ես ալ անոր համար պատասխան չիտամ մի պիտի Հիմա ի՞նչ ընեմ , արթընցընեմ զան ալ , ու իմ զղուճիս ընկեր ընեմ . . . : Իրաւցընէ , պարտքս է որ լալով ու աղաչանքով յորդորեմ զինքը որ դառնայ չար ճամբէն և ըրած մեղքերը զղջայ . . . բայց ո՞վ դիտէ , արդեօք պիտի կըրնամ զինքը համողել . . . արդեօք իրեն համար ալ Աստուծոյ դժու .

Թեանը չափը լեցուէր է : Աստուծոյ կը յանձնեմ ես զինքը , ու կը թողում կ'երթամ . Ելլայ թէ մեղաւորը իր մեղքերէն նոր դարձած ըլլալով ուրիշի օգնելու տեղը՝ ինքն ալ նորէն փոսը իշնայ : Պէտք է որ փախչիմ ես անկէց որ , չըլլայ թէ զիս ապաշխարութեան ճամբէն ետ դարձնէ , : Ս ս ըսաւ ու անգամ մ'ալ Թոմասին վրայ նայեցաւ , ատեսաւ որ դեռ չարթըննար . « Աստուած քեզի ալ տայ , ըսաւ , ո՞վ ընկեր , ինձի տուած շնորհքը , իր աստուածային լուսովը զքեզ ալ լուսաւորէ , : Ու լալով դողալով հեռացաւ անկէց , վախնալով որ չըլլայ թէ Թոմաս արթըննայ իրեն արգելք ըլլայ . ամէն բան Աստուծոյ թողուց , սկսաւ փախչիլ :

Շատ ճամբայ ընելէն ետև՝ հասաւ մէկ մեծ անտառ մը , ներս մտաւ , ու երկար ատեն բարբարական սագիս անդին պըտտելով , անապատ տեղ մը հասաւ , ուր որ կը կարծէր թէ ոչ աշխարհք կայ և ոչ անոր մնորութիւնները . հոն ընկաւ Աստուծոյ գիմացը խոնարհութեամբ ՚ի գետին . տղայութեանէն ինչուան այն ատեն Յակոբ ալ ղօթք ըրած չուներ . ախտերու մէջ թաղուած ըլլալով իր ստեղծողը մտ .

ցեր էր: Հիմայ գետինն ընկած, կ'ըսէր Աստուծոյ. " Ես արժանի չեմ ասկէ վերջը աչւըններս քեզի դարձնել, ո՛վ Աստուած արգար գառաւոր, բայց աս արցունքներուս ու զղմանս նայէ. ա՛հ, Տէր իմ, բու ոտքդ ինկած կ'աղաչես ողորմէ ինձի, մի յիշեր ըրած մեղքերս, ասկէ վերջը կ'առաջագրեմ որ մէկ մայ չընեմ: Ո՛հ, ո՛ւր էր թէ աս զղմանս ցաւը՝ ըրած յանցանքներէս մեծ ըլլար: Կը ճանչնամ որ մեղքերս ծովու աւազին հասերէն ալ շատ են, ու գիտեմ որ վրաս ծանրացեր են բոլոր աշխարհը քիս ծանրութեանը պէս. գիտեմ, Աստուած իմ, որ քեզի դէմ մեղանչեցի, բայց գունն անհուն գթած ես, մեղաւորէն չես քաշուիր: Ա՛յն, թէ որ արժանի կը սեպես ինձի հայր ըսուելու՝ դարձու բուկին գթած աչունքներդ, նայէ՛ ինձի պէս անարժան որդւոյդ վրայ, որ ասկէ վերջը կ'ուզեմ արցունքովս լըլալ իմ մեղքերս, ու հօգիս ճերմըկցընել,":

Քիչ մը ատեն ասանկ երեսի վրայ ինկած կենալով, իմացաւ որ Աստուած աղօթքին կը լսէր: Վերջապէս ելաւ սկսաւ երթալ որ բնակելու յարմար տեղ մը գըանէ. բոլոր անառը պըտը-

տելէն վերջը, քարայր մը գտաւ, բայց հոն երթալու ճամբան շատ դժար էր. պէտք եղաւ որ ապառաժներու վրայէն ճանկըտակելով անցնի, փոսերու վրայէն ցաաքէ, ու մորմենիներու և փուշերու մէջէն ելլալով ինչնալով ճամբայ բանայ: Ինչ որ է նէ՛ շատ դժուարութեամբ հասաւ քարայրը, տեսաւ որ շատ պզտիկ էր, անանկ որ մէկ մարդ մը հաղիւ կրնար մէջը կենալ. դըրսէն ալ մտնելու շատ աշխատանք պէտք էր, վասն զի միայն վերի կողմէն ծակ մը կար. բայց Յակոբ աս տեղու իրեն շատ յարմար սեպեց բնակելու. որովհետեւ ինքը բոլորովն աշխարհքիս ամէն հանդըստութեանէն երես դարձուցեր էր: Երբոր այրին մէջ խաւ. նորէն ընկաւ Աստուծոյ առջին ու սկսաւ շնորհակալ ըլլալ որ զինքը հոս տեղը բերաւ, և բոլոր օրը լալով աղօթք կ'ընէր, անօթութիւնը մոռնալով. " Պէտք է որ, կ'ըսէր ինքիրեն, աղօթքով և պարով Աստուծոյ ողորմութեանը արժանի ըլլամ,": Իսկ երբոր գիշերը հասաւ չորս գին խորունկ լուսթիւն մը ըլլալով Յակոբ սկսաւ ինքնիրեն մտածել. " Ի՞նչպէս ինչուան հիմայ ես խեղճ ու ողորմելի էի, ամենեին անմեղ զուար-

ձուլութիւն մը չունեցայ իմ կենացս մէջ. միշտ չար կամքիս հետեւելով մէյմը աս բանս կ'ուզէի, մէյմը ան բանը. մէկ վայրկեան մ'ալ հանգիստ անցուցած չեմ, որովհետեւ միշտ Աստուծոյ հետ թշնամութիւն ունէի. և ասանկ կուրի պէս կ'երթայի: Փառք Աստուծոյ գլխու թեանը որ զիս լուսաւորեց: Բայց կարծեմ թո՞մասը երեկ էս ինչ որ էի՝ ինքը դեռ անանկ է, և դեռ վարքը չէ փոխած. ախ, արգեօք, էրբ անիկայ ալ իր ճամբէն ետ պիտի դառնայ: Ո՞ւր էր թէ կարելի ըլլար, որ վայրկեան մը զինքը տեսնէի և ըսէի իրեն, թէ հիմայ ի՞նչպէս իմ խղճմտանքս հանդարտ է, և ի՞նչպէս երջանիկ եմ երբեքսայ իմ ճմարիս Աստուածս, որ միայն կրնայ հոգւոց խաղաղութիւն տալ» :

Յակոբ ասանկ թո՞մասին համար խընդրուածք ընելու ատենը քուշը տարաւ, գլուխը բարի մը վրայ դրած: Երազ մը տեսաւ՝ որ երկու գայլ մէկտեղ մը կեցեր էին. քիչ ատենէն մէյմ'ալ նայեցաւ, անոնցմէ մէկը գառնուկ եղած գտաւ. անցնող դարձող զարմացած, աս ի՞նչ բան է, կ'ըսէին. քիչ մը առաջ ասկէ անցանք՝ երկու գայլ տեսանք, հիմայ մէկը ոչխար եղեր է. թէ որ իրաւցընէ

անիկայ ոչխար դարձեր է՝ մէկալ գայլը ինչո՞ւ չէ եղեր: Մարդիկ աս բանիս վրայ վիճելու ատենը՝ հովիւը վրայ հասաւ, ու գառնուկը գիրկը առնելով սկսաւ շոյել. ոչխարն ալ իր երախտադիտութիւնը ցուցընելու համար անոր բսուըռտելով կը քծնէր. անցուորները երբոր հովիւը տեսան, գիտէս, ըսին, աս ոչխարը քիչ մը առաջ գայլ էր, երեկ ասկէ անցնելու ատեն հոս տեղս երկու խոշոր գայլ տեսանք, որ շատ ատենէ ՚ի վեր ոչխարներուն մեծ ջարդ կը հասցընէին: Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ որ չգիտնամ ըսաւ հովիւը, ես ամէն օր ոչխարներս կը համբմմ, աս մօտերս գայլ ըլլայ նէ ի՞նչպէս չեմ իմտնար. բայց գուք ինչո՞ւ կը զարմանաք թէ գայլը ոչխար կըրնայ մի ըլլալ. չէք գիտեր որ Աստուած ամէն բան կըրնայ ընել. անիկայ որ ոչընչէն աս աշխարհքս ստեղծեց, կըրնայ մէջի բաներն ալ փոխել. և ոչխար գարձընել ամենէն կատաղած գազանն ալ: Աս խօսքս լսողները հարցուցին թէ, ուրեմն ինչո՞ւ մէկալ գայլն ալ ոչխար չեղաւ. ան ալ պատասխան տուաւ. « Ո՛վ ողորմելիներ. գուք ձեր ըրած գործքերն ալ չէք գիտեր, կ'ուզէք Աստուծոյ անբաւ իմաստ

տուժեանը խէբբ հասցընէլ, դուք նայե-
ցէք որ ամէն կերպով ջանաք ձեր հողին
փրկելու, ուրիշ բան մի մտածէք, :

Յակոբ քունէն արթընցաւ, բայց
երազը դեռ աչքին առջևն էր. մէկէն
երեսին վրայ ինկաւ, և սկսաւ Աստու-
ծոյ աղաչել որ մէկալ գայլն ալ ոչխար
գարձընէ: Առաւօտուան մօտ՝ Յակոբ
անօթութիւն իմացաւ, ուտելու բան
կը փնտռէր, որովհետեւ օր մը և գիշեր
մըն էր որ բերանը բան չէր դրած :
Ճամբայ ելլալէն առաջ երկայն աղօթք
մը ըրաւ, սկսած օրը Աստուծոյ նուէ-
րեց և աղաչեց որ Աստուած տայ իրեն
հարկաւոր եղած բաները: Աղօթքէն
վերջը դուրս ելաւ, սկսաւ ասգիս ան-
դին ուտելիք փնտռել, քիչ մը ճամբայ
ընելէն վերջը հեռուէն տունը տեսաւ,
անոր մօտ տարիքը առած մարդ մ'ալ,
որ գետին կը բանէր. իմացաւ որ տան-
աէրն է, գնաց անոր քով ու քաղաքա-
վարու թեամբ բարեւեց զինքը: Կեղացին
գլուխը վերցոց նայեցաւ որ մէկ գեղ-
նած երեսով երկուսսարդ մը քովը կեցեր
է գէմքը վատուժցած, աջուրները ար-
ցունքով լեցուած, կարծեց թէ գերեզ-
մանէ փախած մեռել մը նէ, վերջապէս,
« Բարի եկար, բարեկամ, ըսաւ, ի՞նչ
կ'ուզես », :

Աստուծոյ սիրոյն համար. հրաման-
քիդ բարեսրտու թէնէն քիչ մը հաց
կ'ուզեմ: — Հիմա հոս քեզի տալու
բան չունիմ. բայց սա տունը կը տես-
նաս, անիկայ իմն է, գնա՛ հոն. ընկերս
քեզի կերակուր կու տայ: Աս ալ քիչ
ատենէն աշխատանքս կը լինցնեմ կու
գամ. Յակոբ հոն գնաց գտաւ գեղաց-
ւոյն կնիկը: « Բարի լոյս, մարիկ,
ըսաւ: — Բարի եկար, տղաս ըսաւ
կինն ալ. կարծեմ երկան ճամբայ ընելով
յոզներ ես, և անշուշտ անօթի ես.
ափսոս որ քեզի համար հիմայ աղէկ
բան մը չունիմ հանելու, բայց եթէ
քիչ մը խոզի ապուխտ, քիչ մ'ալ կա-
րագ ու պանիր: — Ե՛նէ կենաս ըսաւ
Յակոբ, ինծի պէս ողորմելի մարդուն
ատենք ալ շատ են. կտոր մը հաց քիչ
մ'ալ շուր ինծի բաւական է, » : Բայց
տեսնալով որ աս կինը բարի սրտով
կ'աշխատի իրեն համար, լալը եկաւ.
կինն ալ աս տեսնալով. « Ինչու ա-
սանկ արտում ես, տղաս, ըսաւ. ի՞նչ
ունիս, թշուառութիւն մը բան մը
հասե՞ր է պխուճդ. զուրցէ, մի վախեր.
Իմ ընկերս ալ որ հիմայ տունը չէ,
բթած մարդ մը նէ, երբոր գայ նէ.
պատմէ մեզի գլխուդ եկածը, ու կա-

րելի է քեզի ճար մը ընենք . հիմակու-
հիմայ նստէ ու կեր: — Բու ընկերդ
ես տեսայ, մարիկ, և իրեն հետն ալ
խօսեցայ . երանի՛ ձեզի որ ձեր հանգըս-
տութիւնը դատեր էք մէկուտ: — Իրաւ-
ցընէ որ անանկ է, 25 տարի է առանց
մէկ դժուարութեան մը մէկ տեղ ապ-
րեր ենք . Աստուած մեզի հինգ զաւակ
տուաւ, որոնց առջինն էր 18 տարուան
է, էն պղտրին ալ 12: Հինգն ալ Աստու-
ծոյ վախուն մէջ մեծցուցինք, և աշխա-
տասէր ըրինք, ասանկով երկու մեծերը
հիմայ մեզի կրնան օգնել . մնացած
երեքը դեռ կարդալու կ'երթան: Ծնո-
ղաց առջի պարտքը ան է որ՝ իրենց
զաւկըները քրիստոնէի պէս մեծցընեն:
Մենք ալ տանը մէջ կը ջանանք որ ա-
նոնց բարի օրինակ տանք . ամէն օր ա-
նոնց համար աղօթք կ'ընենք, ու կը
խնդրենք Աստուծէ որ անոնք ալ զմեզ
ուրախացնեն: Ասկէ 'ի զաս Աստու-
ծոյ ողորմութեամբը ինչուան աս օրս
ողջ առողջ ենք, բանի մ'ալ կարօտու-
թիւն չունինք, » :

Կինը Յակոբին կերակուր տալու
ատենը՝ էրիկը վրայ հասաւ . երկուքն
ալ շատ կը հրամցընէին որ ուտէ, բայց
անիկայ միայն հաց ու ջրով կըտացաւ:

« Իուք չէք գիտեր, բարեկամներ,
լսաւ Յակոբ, թէ ես ինչ մարդ եմ.
չէք գիտեր ինչ ողորմելի մարդու հետ
կը խօսիք, որ աղայութեանէն 'ի վեր
Աստուծոյ կամքին գէմ ըրեր է: Իմ
ամէնէն աղէկ տարիներս պարապ զը-
ւարձութեամբ ու խմելով անցուցեր
եմ, առաքինութիւնը ու պատիւը սոքի
տակ անկելով, ասկէ զատ իմ մեծ ջանքս
ուրիշները գլխէ հանելն էր . գողութիւն
կ'ընէի՝ չէի ամբշնար սուտ կը զրու-
ցէի, հօգս չէր ըլլար, Աստուծմէ ամե-
նեին չէի վախեր, բայց մարդկանցմէ
բիշ մը կը վախէի: Ինծի նման մէկ ըն-
կեր մ'ալ ունէի, ուսկից նոր բաժնուե-
ցայ, չեմ գիտեր ան ինչ եղաւ . և ո՞վ
գիտէ թէ աս ատենս ինչ գործքի ետեւէ
է » :

Ալ լսէէն վերջը կինը դարձաւ լսաւ .
« Ուրեմն դուն պղտրիւցեցմէ ծնողքդ
կորսընցուցեր ես, որ ասանկ ինքիդ
գլխուդ բաներ կ'ընէիր: — Ես, ատենէն
եւրայ նէ հայրս ալ մայրս ալ ողջ էին, հէ-
մայ Աստուած գիտէ աս աշխարհս են
թէ չէ . չուզեցի ատենը կենալ, որպէս զի
անոնց ձեռքէն խալըսիմ՝ իրենց սիրտը
շատ անգամ կոտորեր էի, տուած խրատ-
նին չի պահելով: Ափսոս ինծի . ո՛ր էր

Թէ մտիկ ըրած ըլլայի անոնց . հիմայ այս չափ Թըշուառ չէի ըլլար, և Աստուծոյ դիմացը այսչափ յանցաւոր չէի մնար : — Հիմայ քնչ կընես , ըսաւ ծերը : — Երկու օր է որ խէղքս գլուխըս եկաւ . Աստուած միտքս լուսաւորեց , ու ան ինկած փոսէս զիս գուրս հանեց , չէ նէ անշուշտ հոգիս պիտի կորսուէր . փառք կու տամ Աստուծոյ որ զիս ազատեց : Ինքը իր սուրբ աւետարանին մէջը , ըսաւ Թէ , ով որ կ'ուզէ իմ ետեւէս գալ ինքը զինքը ուրանայ , անոր համար ես ալ միտքս դրի որ աշխարհէ փախչիմ , իմ կամքս ալ Թողում ու մեղքերս լամ առանձնուածեան մէջ , մօտիկ անտառիս մէջ մէկ պզտորի քարայր մը գտայ , որ ինձի յարմար սեպեցի , Թէ պէտ գունէն մանեղ շատ դժար է , ինչու որ այրին վրայէն պէտք է վար իջնել , » :

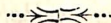
Ան ատենը ծերը անոր սանդուխ մը տուաւ , բայց Յակոբ չառաւ . « Աստուած զիս հոն տեղը առաջնորդեց ու տարաւ , ըսաւ , Թէ որ կ'ուզէ որ ես աւելի հանդիստ ըլլամ ինքը Թող հոգայ , » :

Յակոբ քիչ մը բան ուտելէն վերջը իրեն բարերարներուն շատ շնորհակալ

եղաւ , և երթալու հրաման ուղեց ի սացընելով որ չիկրնար հոն շատ ուշանալ : « Միայն ձեզմէ բան մ'ալ կը խնդրեմ , ըսաւ , ինձի շնորհք ըրէք՝ որ երբեմն երբեմն գամ հայրիկ մը ուղեմ ձեզմէ . ես ալ փոխարէն ձեզի ուռի ճիւղերէ կողովներ կը հիւսեմ կը բերեմ , գուք անոնք ծախեցէք , ստակն ալ բարով վայլէք , » :

Անոնք ալ շատ սողէի ըսին , աղաչելով որ ստէպ ստէպ գայ զիրենք տեսնելու : Տանակըրը ուղեց որ հետը երթայ անոր քարայրը , ու աղաչելով հաւանեցուց որ առնու սանդուխ մը , ջրի աման մը , և կողով հիւսելու հարկաւոր եղած գործիքները : Տունէն ելլալու ատեն Յակոբ ամար խաթուռին աղաչեց որ զինքը չի մոռնայ աղօթքին մէջ յիշելու ան ալ՝ յանձն առնելով՝ ինորդեց որ ինքն ալ իրեն և իր զաւակներուն համար աղօթք ընէ : Երբոր քարայրը հասան , ծերը աս անապատը տեսնելով՝ սիրտը շարժեցաւ , Յակոբին օգնեց բաները վար ինջեցնելու , և սանդուխն ալ գրաւ որպէս զի կարենայ զիւրաւելլել ինջնել . վերջը երթալու ատեն խոստացաւ որ նորէն գառնայ ու քիչ մը յարդ բերէ որուն վրայ պատկի

Յակոբ և մէկ կտաւէ ծածկոց մը. Յակոբ
չէր ուզեր զանոնք առնուել, բայց տան-
տէրը « Գիտցած ըլլաս, ըսաւ, թէ որ
բայ գեանի վրայ պահեւորու ըլլաս ա-
ռողջութեանդ մեծ զէն կը հասցնես.
Աստուած ապաշխարողէն չուզեր որ
կեանքը կարճեցնէ », . Վերջը անտառին
մէջ մէկ կտոր մը տեղ ցըցուց ու ըսաւ.
« Աս տեղն ալ իմն է, քեզի ինչ որ պէտք
ըլլայ, գնա անկէց առ: Ուրիշ բանի
համար մի մտածեր. մենք քու ամէն
հարկաւոր բաներդ կը հոգանք »:

ԳԼՈՒԽ Գ

Առանձնաբար ու զոգոռովն .

Երբոր Յակոբ մինակ մնաց, ինքն
իրեն ըսաւ. « Պէտք է որ ամէն բանէն
սուաջ ես ընդ հանրական խոստովա-
նանքի մը պատրաստութիւն տեսնամ,
թէպէտ ինձի համար աս բանս շատ
դժուար պիտի ըլլայ, որովհետեւ շա-
տոնցվընէ 'ի վեր է որ սուրբ խորհուրդ-
ներուն չեմ մտեցած. բայց սակէ ալ
հարկաւոր բան չիկայ ինձի. պէտք է
դժուարութիւնները բանի տեղ չի
գնել: Իրաւ մկրտութեամբ սկզբնական
մեղքերն կը սրբուի, բայց ներքոր.
ծականները չէ. անոր համար Քրիստոս
ապաշխարութեան խորհուրդը հաս-
տատեց, առաքեալներուն ըսելով թէ,
ձեզի իշխանութիւն կուտամ ուրիշ-
ները մեղքերնէն ազատելու ալ, կա-
պելու ալ: Ուրեմն ես ալ սկսիմ հիմայ
Աստուծոյ հրամանը կատարել », : Աս
ըսելով ինկաւ գետինը ու կ'աղաչէր

սուրբ հոգւոյն որ միտքը լուսաւորէ . Աստուած ալ աղօթքին լսեց, միտքը բացուեցաւ, տեսաւ իր մեղքերուն ինչպէս գեշ բան ըլլալը, սկսաւ ջերմեւ ռանդութեամբ ներուսն ուղել : Ինչպէս որ արևուն ճառագայթները լեւներուն վրայի ձիւները կը հալեցնեն, այնպէս ալ շուտ Աստուծոյ շնորհքը մարդկանց մեղքը կը ջնջէ . — Ա՛հ, կանչէց Յակոբ կոտորած սրտով, ի՞նչ պըս կոյր է եղեր մեղաւորը . շատ անգամ իր աչքին բան չերևցածները, Աստուծոյ գիմացը մեծ մեծ մեղքեր են . շատ հեղ առաքինութեան ճամբան աւջին բացած ըլլալով, ինքը իր չար յօ. Ժարութիւններուն էտևէն կ'երթայ . իրեն կիրքերուն հետևելու համար փրկութեան ճամբէն կը փախչի, ու զԱստուած կը բարկացնէ : Ով ողորմելի մարդ, չէս մտածեր թէ ինչո՞ւ համար ստեղծուեր ես :

Յակոբ քանի մը օր ասանկ խղճմըսանքը քննելէն ու պատրաստութիւն տեսնալէն վերջը մտածեց որ երթայ իր բարեկամին աղաչէ՝ որ իրեն աղէկ խոտովանահայր մը գտնայ : Աս մտածելու ատենը բարեկամն ալ վրայ հասաւ . « Աղէկ ատեն հասար, ըսաւ Յա-

կոբ, ես հիմայ կը պատրաստուէի որ գամ հրամանքէդ բան մը խնդրեմ : — Ըսէ նայինք, ի՞նչ կ'ուզես : — Ուրիշ բան չէ, ըսաւ Յակոբ, մէկ պարտք մը պիտի կատարեմ որ շատ տարի է չեմ ըրած . կը խնդրեմ որ ինձի մէկ աղէկ քահայնայ մը գտնաս . բայց անանկ շատ հեղ ու քաղաքավար մարդ չեմ ուզեր, հապախեցայի ու խիստ, որ ինձի յարմար փրկութեան ճամբայ բանայ : — Մեր Ժողովրդապետէն աղէկը չկայ, ըսաւ բարեկամը, նման ուղածդ է . սրբալիկաց մարդ մը նէ, առաքինի ու իմաստուն, և ամենաբարեբար . ասով ամեն տեղ իր անունը ելած է : — Ատոնք աղէկ է, բայց ալ ուրիշ ի՞նչ բան գիտես ատ քահանային վրայ, ըսէ որ իմանամ : — Որովհետև կը հարցնես, ըսաւ բարեկամը, մտիկ ըրէ . նախ և առաջ ինչպէս որ քահանայի կը վայլէ այս Ժողովրդապետը մէկ հաստը սև զգեստ մը կը հագնի, որուն կապայ կ'ըսեն . անանկ որ հեռուէն տեսնալով ամենքն ալ կը ճանչնան, և ամենքն ալ իրեն բարև կու տան . կիրակի և տօն օրերը միշտ աս երկայն զգեստը կը հագնի . կօշկի տեղ ալ հողաթափ կը գործածէ . բոլոր հագուստն ալ պարզ է բայց մա-

բուր: Ինքը թէպէս ուրիշ օգնական
կամ աթոռակալ չունի, բայց ամէն
կերակի մեզի քարոզ կը խօսի: Միտքս
կու գայ որ օր մը քարոզին մէջ ըսաւ,
թէ աստուածային պաշտօնները երբոր
հոգևոր խօսք չըլլայ հետը, առանց հա-
ցի սեղան մը կը նմանին: Աս պատուա-
կան քահանայն չեկած, անանկ ստեպ
խոստովանանք ըլլողներ, սրբութիւն
առնողներ չկային. վասն զի ասկէ առ-
ջինը միշտ հիւանդոտ ըլլալով, ասոր
ըրած աղէկ գործքերը չէր կրնար ընել:
Բայց հիմա ամէն բան փոխուեցաւ. աս
քահանան կ'ուզէ որ գոնէ ամիսը մէյ-
մը խոստովանանք ըլլանք և սրբութիւն
առնուք. անով ինքն ալ կուրախանայ:
Շատ հեղ մեզի կը պատմէ սուրբ եպիս-
կոպոսներու ու քահանաներու գործ-
քերը, որոնք միշտ կը յորդորէին իրենց
ժողովուրդը՝ որ որչափ կարելի է շուտ
շուտ խոստովանանք ըլլան, մեղքերնին
քաւեն. վասն զի ասով հոգին կը զօրա-
նայ: Շնորհալը զրուցեմ, էս քանի ան-
գամ որ խոստովանանք կ'ըլլամ, հոգիս
կը միխթարուի, և բարի գործքեր
ընելու աւելի փափաք կու գայ սրտիս:
Ասոր համար է որ հիմայ ամէնքն ալ խոս-
տովանանքի կը վազեն. առաւօտը ժամը

չորսին մեր քահանան խոստովանարանը
կը նստի, երբեմն ալ կանուխ. և իր
ատեն որ մէկը ուզէ խոստովանանք
ըլլալ՝ անիկայ պատրաստ է. ճմարիտ,
քանի որ աս ժողովրդապետը եկաւ,
ժողովուրդը շատ փոխուեցաւ աղէկի,
վասն զի գեղին մէջ բան չըլլար՝ որ անի-
կայ չի քննէ չիմանայ. մարդ կը զար-
մանայ թէ ուսկից լսեր է. վասն զի
տունէն ալ քիչ անգամ դուրս կ'ելլայ,
երբեմն ելլայ ալ նէ գաշտը երթալու
հետը աղօթքի գիրք մը կ'առնու: Քեզի
բան մըն ալ պատմեմ որ նոր պատա-
հեցաւ. աս մօտի գեղերուս մէջ էրկու
բարբարական երիտասարդներ կային,
որ հաւատքի գէմ կը խօսէին, ժողո-
վուրդը ժամէն դուրս ելլար չելլար
ասոնք ամէն տեսակ ծուռ ու մուռ
մոլորական գրքեր անոնց կը ծախէին.
ասկէ 'ի զատ հետերնին դեղեր ալ
ուռնէին որ սուղ սուղ կը ծախէին:
Շատ գեղացիք սկսան աս երկու շատա-
խօսները գովել, մեծ մարդու տեղ
գնելով զանոնք. բայց էս ոչ տեսայ
զանոնք ոչ ալ տեսնալ ուղեցի, մէկէն
անոնց խօսքերէն իմացայ որ գող ու
խտրեբայ մարդիկ են. զաւերներուս
ալ ապրապրեցի որ չըլլայ թէ մօտիկան

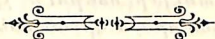
անոնց: Ասոնք գային չգային, նայիս մեր քահանան ամէն բան իմացեր էր. հրաման հանեց որ բոլոր անոնց սուած գիրքերը բերեն. և ամէնն ալ այրեց. երկրորդ կիրակին աղուոր քարոզմ'ալ տըւաւ ան դիւրահաւատ մարդկանց դէմ՝ որ շուտ մը ան խաբեքաներուն հաւատացեր էին: Անոնց դեղերն ալ մէկգի թողէք ըսաւ, վասն զի թոյն են, ուրիշ բան չեն. և իրաւունք ունէր ասանկ ըսելու, վասն զի շատերը անոնց գեղերը առնելով սաստիկ հիւանդացան: Ահա ասանկ է բարեկամ, հիմայ ես կ'երթամ քահանային իմաց տալու. գիտեմ որ երբոր տեսնես զինքը՝ շատ պիտի հաւնիս, : Երկրորդ օրը Յակոբ գնաց քահանային, որ շատ սիրով ընդունեցաւ զանիկայ. ան ալ պատմեց, թէ ինչ բանի համար եկեր է. քահանայն՝ շատ աղէկ, ըսաւ. պատրաստուէր ես խոստովանելու: Հրամայէր ես, հայր սուրբ ըսաւ Յակոբ: — Ան ապեն քահանայն զՅակոբը իր սենեակը տարաւ, ու խաչելու թեան մը գիմացը սկսաւ խոստովանցընել. « Կրնայ ըլլալ ըսաւ Յակոբ որ, մեղքերուս մէկ մասը մոռցած ըլլամ, որովհետև բոլոր կեանքս մեղքով անցուցեր եմ, : Քահա-

նայն՝ « Գիտեմ, ըսաւ, որ դուն բոլոր ըրածներդ չես կրնար միտքդ շուտով բերել. անոր համար ես քեզի մէկ քանի օր ալ միջոց կուտամ, որդեակ, որ աղէկ մը մտածես: Պատարագիս մէջ կը յիշեմ զքեզ Աստուծոյ գիմացը՝ որ միտքդ աղէկ մը բանայ, Նոյն օրը քահանայն ստիպեց զՅակոբ որ կենայ հեաը կերակուր ուտելու: Յակոբ չէ չի կրցաւ ըսել աս սրբակեաց քահանային, տեսնալով որ ինքը ինչ սիրով էր խնդրը ընդունեցաւ: Եայց ուտելու ասենը ուրիշ բանի վրայ չէր խօսեր Յակոբ, բայց միայն իրեն զընտմի գալուն, Աստուծոյ ըրած շնորհքին վրայ, և իր աշխարհքէ հեռացած կեանք անցընելուն վրայ: Վերջը հարցուց, թէ առանձու թեանս ասենը ինչպէս անցընեմ ժամանակս, ու արդեօք Աստուած կ'ուզէ որ ասանկ քաշուած կենամ: Քահանայն ալ պատասխան տուաւ. « Ես ալ քու խորհուրդդ հաւնած եմ, գէշ չես մտածեր. շատ ճիշտաւորներ մինակուկ կենալով մէկ մէկ սուրբ եղան, մանաւանդ թէ որ աշխարհ դառնալու ըլլաս առաջուան ըրած գործքերդ դեռ բոլորովին քեզմէ հեռացած չըլլալով՝ կըրնայ ըլլալ որ

նորէն զբեզ ետ գործընեն . ու վայ
 գլխուդ՝ թէ որ մէյմ'ալ ինկնալու
 ըլլաս, շատ դժուարաւ կրնաս ելլել:
 Աստուած մեծ շնորհք բրաւ՝ որ խելքդ
 զուխդ բերաւ՝ բայց ո՞վ կրնայ վստա-
 հել, որ եթէ նորէն իյնալու ըլլաս
 նորէն ձեռքդ բռնէ ու վերջընէ: Աս-
 տուած մեղաւորէն չափէն վեր բան
 չուզեր. բայց դուն պէտք չէ որ վրագ
 վստահ ըլլաս, գիտցիր որ մարմինը
 տկար է, ստամանն ալ չի դադրիր
 փորձութիւն բերելէն. ասոր դէմ
 աղօթք, պահք ու աշխատանք հար-
 կաւոր են: Եկեղեցւոյ դրած պաքերը
 ու ծովերը պահէ ու հաւատայ որ, ով
 որ եկեղեցւոյ կը հնազանդի՝ Աստուծոյ
 սիրելի է. վստան զի Յիսուս աւետա-
 րանին մէջ ըսեր է թէ՛ ով որ իմ
 եկեղեցւոյս մտիկ կ'ընէ, ինծի մտիկ
 ըրած կը սեպուի: Նոգին փրկելու հա-
 մար հարկ չկայ որ մորդ աշխարհքես
 փախչի, իր եկեղեցիստաւոր որ իրեն
 գործքերը աղէկ ընէ կրնայ հոգին
 փրկել, հարուստն ալ աղքատներուն
 սղորմութիւն ընելով, նեղութիւններ
 ու համբերելով, կրնայ իր հոգին
 փրկել: Ուստի որդեակ, մի կարծեր
 թէ միայն աշխարհքէ փախչելով հո-

գւոյ փրկութեան ճամբան կը գտնուի,
 բաւական է որ մէկը իր գործքերը
 Աստուծոյ սիրոյն և փառացը համար
 ընէ, ու եկեղեցւոյ պատուիրանքները
 պահէ. դուն դեռ կարի՞ճ մըն ես, շատ
 աղէկ ըրիր որ բանի ձեռք չի զարկած
 խոստովանասորք խրատ հարցուցիր:
 Գիտցիր որ ամէն բան չափով պիտի
 ըլլայ, չափէն աւելի եղածը՝ շատ չի գի-
 մանար: Եկեղեցին մեզի չըսաւ թէ, Աս-
 տուծոյ սիրոյն համար անօթութեանէ
 մեռի՛ք, հապա երբեմն երբեմն պաքեր
 դրաւ որ զմեզ մահապընէնք, աշխարհքես
 ամէն հեշտութիւններուն չիվազենք.
 շատերը կան որ աս հրամանները դժար
 բան մը կը կարծեն, բայց որչափ որ
 դժար ըլլայ բանը՝ Աստուած ալ անչափ
 մեծ վարձք պիտի տայ: Ամէն բանէն
 աւելի նայէ որ ստեպ ստեպ խոստովա-
 նանք ըլլաս, սրբութիւն առնուս, գիտ-
 նաս որ միայն ասոնցմով կրնաս առա-
 ջագրութեանդ վրայ հաստատ կենալ:
 Այսչափս հերիք է այսօր, բաւական է
 որ չի մոռնաս ըսածներս. մէկ քանի
 օրէն եկուր որ, հաւատքի բաներու
 վրայ խօսինք:» Յակոբ իր քարայրը
 դառնալու ատենը երկրագործին տունը
 հանգիստելով՝ շնորհակալ եղաւ որ՝ իրեն

անանկ պատուական քահանայ մը և
խեղացի առաջնորդ մը գտեր է. ու
գնաց իր տեղը:

Գ Լ Ո Ի Խ Գ

Պատկերներ.

ՔԱՅՆԻ մը օր միշտ ջերմեռանդ քահանային խրատները մտածեց Յակոբ, ու միտքը գրաւ որ անկէ ետեւ անոր խրատները բռնէ. վերջը նորէն գարձաւ անոր քով, որ իր սաստիկ զգլմանը վրայ շատ կը զարմանար. վերջը անոր մէկ քանի հոգևոր գիրքեր աւուաւ որ իր քարայրին մէջ երթայ կարգայ. յցուց անոր սրբոց վարք մը. « Խեղացին, ըսաւ քահանայն, աղէկ գիրքեր կարդալով ա՛լ խեղացի կ'ըլլայ, գէշը՝ գէշ գիրք կարդալով՝ աւելի գէշ կ'ըլլայ »: Աս քահանայն պատկերք կը սիրէր, անոր համար բոլոր առննը պատկերներով զարդարեր էր. որոնց մէջ կային աղուոր պատկերներ ալ Քրիստոսի չարչարանքին ու սրբոց մարտիրոսութեան: « Իմ հայրս, ըսաւ քահանայն, երևելի պատկերահան մըն էր, անոր համար ինձի ալ շատ

պատկերք ինկաւ անոր քաշուածնե-
րէն. անկէ 'ի դատ երբոր յարմար
պատկերք մը տեսնամ մէկէն կը դնեմ .
և որովհետեւ ես ալ քիչ մը պատկե-
րահանութենէ կը հասկնամ՝ պարսպ
տանն որ գտնեմ կը նկարեմ» : Աս
ըսելով սկսաւ պատկերները ցուցնել,
ու անոնց ինչըլլալը զուրջելով, «Տես,
կ'ըսէր, սա Յիսուսը, ինչպէս մեր
մեղքերուն համար կը համբերէ. նայէ
սա սուրբ Աստուածածնայ, ինչպէս
կու լայ, չէ թէ Յիսուսին վրայ, հա-
պա մեզի պէս մեղաւորներուն » : Եւ
անանկ շնորհքով կը զուրցէր քահա-
նայն՝ որ կարծես թէ պատմածները
աչքով տեսեր է. ու լսողներն ալ կը
տեսնան : Թէ որ կին մը գար սիրաբ
կտարած իրեն գանդատէր թէ՛ տղաս
ոչ խօսքիս մտիկ կ'ընէ, ոչ յանդիմա-
նութեանս, չիլտեմ ինչ ընեմ . քա-
հանայն կը ցուցնէր սրբուհւոյն Մո-
նիկայի պատկերը . «Նայէ, կ'ըսէր, սա
Օգոստինոսին որ սրբուհւոյն Մոնի-
կայի որդին է, պղտի տղայ չէ որ մայրը
զինքը պատժէ, յանդիմանելով չի
կրնար անոր խելքը գլուխը բերել .
յոյսը բոլոր Աստուծոյ վրայ կը դնէ :
Երբոր տղաք մեծնան՝ ծեծը իրենց

չազգեր, թէ որ դուռն ալ ծեծով ուզես
զանոնք շտկել, աւելի կը չարանան :
Նայէ սուրբն Մոնիկայ ինչպէս Աս-
տուծոյ աղօթք կ'ընէ որ տղան միտքը
լուսաւորէ, բոլոր անոր վրայ ապաւն-
նած ամենեկին չի յուսահատիր, ոչ կը
նեղանայ, ոչ կ'անիծէ զանիկայ՝ որ իր
ցաւերուն պատճառն է, համբերու-
թեամբ ամէն բանի կը յաղթէ. տես
ինչպէս կու լայ, ինչպէս Աստուծոյ
կ'աղայէ. Աստուած ալ աս կնկանը
համբերութիւնը տեսնալով՝ ուզածը
կը կատարէ. հիմայ սագիլի պատկերքիս
մէջ տես, սուրբ Մոնիկայի ուրախու-
թեան լացը, որ լացաւ երբոր տղան
մոլորութենէն գարձած՝ ապաշխա-
րանքով ուզեց ըրած մեղքերը քաւել :
Դուռն ալ աս սուրբ կնոջը նմանէ,
ամենեկին մի յուսահատիր, լաց որ-
դուցդ համար, Աստուծոյ աղայէ
չերմուռանդութեամբ. ան ասե՛նը կը
տեսնես որ ինչպէս տղոցդ խելքը
գլուխին կու գայ, ան ասե՛նը դուռն
ալ սրբուհւոյն Մոնիկայի պէս ուրա-
խութենէդ կը սկըսիս լալ» :
Չաւկի տէր մարդկանց՝ զհայրն Աբ-
րահամ օրինակ կը բերէր, որ իրեն
ամենէն սիրելի բանը, մէկ հատիկ

Իսահակը՝ յանձն առաւ զոհերը.
 “Նայեցէք, կ'ըսէր, աս պատկերիս
 վրայ, ինչպէս Իսահակ փայտերը շա-
 ւակն առած կ'երթայ, տեսէք ծեր
 նայրն ալ ինչպէս աչքերը երկինք
 վերցուցած կը նայի. բայց նայուած-
 թէն կ'իմացուի որ բողբոջիկն Աստու-
 թոյ վրայ վստահ է: Թէ որ դուք ալ
 սիրելի զաւկընէրս, ձեր սիրական բա-
 նը Աստուծոյ զոհերը պատրաստ
 րըւք, և Աբրահամ նահապետին
 հաւատքը ունենաք, ապահով կեցէք
 որ արքայութիւնը ձերն է”: Տղոց և
 աղջկանց Տուբիային պատկերը կը ցուց-
 նէր, և անոր պատմութիւնը կը պատ-
 մէր. անանկ որ ամէնն ալ անոր պատ-
 մութիւնը գիտէին, ու միշտ պատ-
 կերը կը յիշէին:

Ահա ասանկ ալ Յակոբին ամէն ան-
 գամ ուրախութեամբ կը ցուցնէր
 աս պատկերները. ան ալ զարմացած
 կը նայէր անոնց վրայ, և երբոր իր
 սեղը կը գառնար՝ անոնց վրայ կը
 մտածէր. բայց աւելի Քրիստոսի չա-
 չարանքին, և մարտիրոսաց և ապաշ-
 խարող սուրբերուն պատկերներուն
 զարնուէր էր. “Աս սուրբերը, կ'ըսէր,
 իմ մեղքերուս և ոչ մէկ պղպիկ մտաք

ըրեր են, և սակայն ինք զինքնին այս-
 պէս տանջեր են. իսկ էս՝ որ ամէն
 մեղք ըրեր եմ, դեռ ապաշխարու-
 թեան ճամբան նոր ելեր եմ”: Քա-
 ճանայն երբոր ուղէր Յակոբը քիչ մը
 զուարթացրինէ՝ մարտիրոսաց պատ-
 կերները չէր ցուցնէր որ անոնց տան-
 ջանքերը տեսնալով չի արամի: Շատ
 հեղ ալ անոր կուտար պատկերներ որ
 իր քարայրը զարգարէ:

Յակոբ՝ քահանային հնազանգելու
 համար՝ սկսաւ աշխատանքի ալ. փայ-
 տե զգալներ, գանակի կոթեր կը
 շինէր, վրան խաչելութիւն մը, կամ
 Աստուածածին և Յիսուս փորած.
 ասոնցմէ՛ ՚ի զատ մեծ պղտիկ կողմներ
 կը հիւսէր, և մեծերուն վրայ կը
 հիւսէր Յիսուս խաչը շաղկած, որպէս
 զի կ'ըսէր, ծանր բեռ ասնոցները
 մտածելով թէ՛ Յիսուսի Գողգոթա
 տարած խաչը ա՛լ ծանր էր՝ չի գան-
 դաին. յիշեն թէ Յիսուս ինչպէս ա-
 ռանց տըրտընջալու մեր մեղքին հա-
 մար համբերեց: Երբոր հոգևոր հո-
 վիւր իր Բողոքոցոց տունը Յակոբին
 շինած խաչելութիւնները կամ արձան-
 ները կը տեսնար, սիրաբ կ'ուրախա-
 նար. “Աս պատկերները, կ'ըսէր,

պէտք է որ ձեզի անանկ ազուոր մտածմունքներ բերեն, որ ոսկին ու արծաթը յիշէք. վասն զի ասոնք ձեզի կ'առաջնորդեն ձեր սղաքը կրթելու. պէտք է որ դուք պատմէք իրեն թէ աս խաչելու թիւնը ինչ կը նշանակէ: Տղաքը զանոնք տեսնելով ու լսելով՝ շուտով միտք կ'առնուն ու չեն մտնար. թէ որ շատ հեղ մեղաւոր մարդիկ Յիսուսի խաչելու թեան ու մարտիրոսներուն շարջարանաց պատկերները տեսնելով զղջումի էկան, ևս առաւել տղաքը՝ որոնց սիրը մաքուր և անմեղ է, ասանկ բաներ լսեն՝ զգաստ ու խելացի կ'ըլլան, : Այսպէս ալ Յակոբ իր բարեկամին կնկանը համար շատ բաներ շինեց, որովհետև իր կերպուրը ան կը հոգար. քանի անգամ՝ որ ընկերը, որուն անունը Յոհաննէս էր, Յակոբին շինած բաները կը բերէր տղոցը տալու համար, կինը ուրախու թեանէն ընկելքը չէր գիտեր, ու տղոցը կը պատմէր թէ ան արձանները ինչ կը ցուցնեն: Տղաքն ալ շատ անգամ՝ հօրերնուն կ'աղաչէին որ զիրենք Յակոբին տանի տեսնելու. ան ալ առաջուց ուզեց հարցընել անոր թէ արդեօք կ'ուզէ, թէ ոչ : Յակոբ

ալ՝ « Ինչո՞ւ չէ, ըսաւ. Յիսուս ալ քանի որ աշխարհքիս մէջ էր տղոց վրայ գուժ ցըցուց. ևս որ աշխարհիս մեծագոյն մեղաւորն եմ, ամօթ չէ ինծի թէ որ չուզեմ աս անմեղներուն հետ տեսնուիլ, »:

Մէկ քանի օրէն վերջը կիրակի իրկուն մը ծերը ելաւ հինգ պղաքն ալ առաւ, կինը միայն տուել թողուց՝ ու Յակոբին գնաց. անգրանիկ սղան ըսաւ իր պղախ եղբարցը. « Գիտէք այսօր ուխտի պիտի երթանք », ու նոր զգեստները հագաւ, գլուխն ալ նոր զարգարուն գլխարկը դըրաւ. որով կ'ուզէր խմացնել Յակոբին՝ թէ հայրը իր վրայ գոհ է : Իրմէ վերջը քոյր մը ունէր, անկէց վար 14 տարուան Յովսէփ անունով եղբայր մը. որ ամենէն եւել մօրը սիրականն էր. որովհետև շատ ազօթք կ'ընէր : Ստեփանը իբր 13 տարուան սուր խելք մը ունէր, ու անանկ յիշողութիւն մը՝ որ կիրակի օրերը քարոյէն վերջը տուն գալով լսածին մեծ մասը բերնուց կը զրուցէր. ամենքն ալ գեղին մէջ անուն հաներ էին, անանկ որ մայրերը զասոնք իրենց զաւկներուն օրինակ կը բերէին : Աս անմեղ գառնուկ-

ները չէին կրքնար հաւատալ՝ թէ աշխարհին մէջ անանկ չար մարդիկ կան, որ ուրիշները կը խաբեն, կը զրկեն և ինչուան կը սպաննեն ալ. սուտը ինչ բան է չէին գիտեր, չուենին: Եւ որպէս զի միշտ անմեղութեամբ երթան՝ իրենց ծնողքը խառաններ կուտային. բայց անանկ անուշուութեամբ որ աղուցը լալը կու գար ուրախութեանն. «Կան կան, կ'ըսէր հայրերին, աշխարհքիս մէջ անանկ չար մարդիկ, բայց իրենց գործքը շատ չի բեր. վասն զի Աստուած որ ամէնը գիտէ ու կը տեսնէ, զանոնք անպատիժ չի թողուր, և վերջը գժոխք կը ձգէ», — Ամենէն պղտիկ տղան Ա տարուան էր, անուշը Կարոլոս, աս ալ Ստեփանին պէս սրամիտ էր, բայց աւելի տաքարիւն և զուարթ, ու նոյնպէս խելացի և անմեղ: Անանկ պատմութիւններ կը պատմէր որ ամէնքն ալ կը զուարճանային. երբ ծնողքը հիւանդութիւն մը ունենային, քովերնէն չէր բաժնուէր, զուարճալի կատակներով և պատմութիւններով ցաւերնին մոռցընէր կու տար. ինքն ալ անոնց ուրախութեանը վրայ կը զուարճանար:

Այն օրն որ պիտի գային՝ Յակոբ

գրեթէ քսան անգամ մը ելաւ քաւրայրէն նայելու թէ կու գա՞ն մի՛ վերջապէս հեռուէն տեսաւ, «Հա, անոնք պիտի ըլլան, ըսաւ, ու մէկէն վազեց իր բարերարին գիմացը՝ շնորհակալ եղաւ որ այսպէս աղոցը հեա իրեն կու գար»:

Երբ քարայրին քով հասան, տղաքը գետինը նստեցուց, ինքն ալ անոնց հօրը հեա քովերնին նստաւ. տղաքը աս ճիճաւորը երբ տեսան՝ շատ զարմացած կը նայէին վրան անուշ աչուըներով ու անմեղութեամբ. անգրանիկ կը քթին տակէն եղբարցը ըսաւ թէ. «Աս ճիճաւորը մեր պատուելի ժողովրդապետին կը նմանի»: Յակոբ աս անմեղ տղաքը տեսնելով սիրտը տրտմութեամբ լեցուեցաւ, վասն զի միտքը կուգար թէ ինչպէս ինքն ալ ան տարիքին մէջ անմեղ էր, ու վերջը այնչափ անկարգութիւն ըրաւ որ, պէտք եղաւ ասանկ նեղութեամբ զղջում ընէլ: Կարոլոս Յակոբին տրտում լուռ կենալը տեսնալով, ըսաւ. «Հայր ճիճաւոր, մենք հոս եկանք զքեզ տեսնելու, և քեզմէ զուարճալի պատմութիւններ լսելու, թէ որ գուն չիլտես՝ ես աղէկը գի-

տեմ՝ կ'ուզէս՝ պատմեմ՝ : Ամէնքն ալ աս խօսքին վրայ սկսան ծիծաղել : Յակոբն ալ ծիծաղեցաւ անոնց յարմարելու համար . ու շատ աղէկ պատմէ ըսաւ : Կարօրտս ալ , պատասխանեց . « Թէ որ կ'ուզէք սկսինք , բայց առաջ պէտք է քիչ մը բան ուտել . ես երբոր ըսեցի թէ քեզի պիտի գանք , ուրախութենէս կերակուրի ատեն ուտելը մոռցայ , բայց հիմայ հետերնիս ամանով կաթ բերեր ենք ու ձերմակ հաց , կարագ ու պանիր , ասոնք մայրերնիս ատուաւ , որ քեզի բերենք , և եթէ կ'ուզես մէկ տեղ ուտենք » : Եւ ալ մը տղաքը հացը հանեցին կարեցին մեծ պնակի մը մէջ , որ Յակոբ շինեք ու անոնց մօրը զրկեր էր . ամէնքն ալ սկսան աղէկ մը ուտել : Յակոբին ալ մաս հանեցին . կաթը խմելէն վերջը՝ կարօրտս Յակոբին ըսաւ , թէ . « Իրաւցընէ կաթը շատ համով եկաւ , բայց աշխարհքիս մէջ կարագ ու պանիրէն աղէկ բան չեկայ » . աս ըսելով սկսաւ յորդորել որ ինքն ալ ուտէ : Ստեփանը ու Յովսէփը կ'ըսեին թէ կարագով մեղրը աւելի համով է . ինչ որ է նէ , Յակոբ աւսոնց սիրտը չի կտարելու համար՝ քանի

մը պատառ ծամեց : Ուտելէն վերջը , Յակոբ սկսաւ ըսել անոնց . « Սիրելի տղաք , երանի կու տամ ձեզի՝ որ այսպէս աղէկ ծնողք ունիք . նայեցէք որ անոնց խրատին ահանջ դնէք . չար ընկերներու հետ չի տեսուելիք , չըլլայ որ զձեզ ալ իրենց պէս չար ընեն . թէ որ ես ալ իմ ծնողացս մտիկ ըրած ըլլայի , հիմայ կեանքս հոս չէի անցընէր . բայց ես միշտ Աստուծոյ կասքին դէմ ապրեցայ , մոռնալով իր բարիքները : Հիմայ ինձմէ օրինակ առնէք , տղաքս , և միշտ Աստուծոյ վախնալով նայեցէք որ ձեր անմեղութիւնը չկորսնցնէք : Իմ ծնողքս ինձի որչափ աղէկութիւն ըրին՝ ես անոնց ներհակ սրտերնիս կտարեցի . իմ հայրս կողով հիւսող էր , ինձի ալ սորվեցող իր արհեստը . բայց ես ծոյլ էի , չէի ուզեր աշխատիլ , հասաւ կ'ուզէի որ խեղբիս փչածը ընեմ՝ անոր համար Աստուծոյ ալ ինձի բարկացաւ , ու պէտք եղաւ որ աս քարայրիս մէջ մեղքերս լամ : Մեր գեղի ժողովրդաւ պատն ալ իմ գէշութեանս համար զիս չէր սիրեր , ինչուան ժամէն ալ վաճառեց , որովհետեւ հոն խաղալու համար կ'երթայի , չէ թէ աղօթք ընելու .

այնչափ անուշուս ելեր էր որ, տղայ մը յանդիմանեւ ուղէին, կողով հիւստողին աղուն կը նմանիս կ'ըսէին: Տեսա՞ք, տղաք, չարերուն հետ ընկերութիւն ընելը ինչ գէշ է. անոր համար ձեզի ըսի թէ փախիք անոնցմէ: Քանի որ տարիքս մեծցաւ, ես ալ այնչափ անկարգ, ծղլլ, հպարտ ու կամապաշտ եղայ. մատիս մատնի կ'ուղէի, գլխարկիս աղուոր ժապաւէն մը՝ փայլուն սոքի ամաններ. հայրս ստակ չէր տար որ ուղաճներս գնեմ, ես ալ սկսայ գողութիւն ընել, և ասանկ առաջ գացի, բայց բանը իմացուեցաւ. վասն զի ան վաճառականը ուսկից մատնին ու գլխարկիս զարգը գողցեր էի՝ եկաւ հօրս գանգաղեւ, ան ալ աղէկ մը զիս յանդիմանեց, որ մէյմ' ալ անանկ բան չընեմ. բայց ես ալ աւելի նեղացայ և ուղեցի որ հօրս քովէն փախչիմ երթամ, ասանկով առնէն ելայ երթալու որ աշխարհքիս մէջ ինքեր զլիուս բաղլա գանեմ: Բայց շատ ծանր նստաւ ինձի իմ անհնազանդութիւնս, գողութիւնս ու պերսխտութիւնս, վասն զի աշխարհիս վտանգաւոր աղբներուն մէջ ինկած՝ հոգիս ալ մարմինս ալ կորսնցնելու

հետ էի: Ահա ասոր համար նորէն կ'ըսեմ՝ ձեզի, սիրելի տղաքս, հնազանդ եղիք ձեր ծնողացը, փախեք գէշ ընկերներէն. թէ որ խելքով ապրիք՝ Աստուած միշտ հետեւնիդ կ'ըլլայ, առողջութիւն ալ, ամէն հարկաւոր բան ալ կու տայ ։

Յակոբ խօսքը լրմընցընելէն վերջ՝ դնաց քարայրէն շատ մը արձաններ բերաւ, որոնց վրայ աղէկ աշխատեր էր, անանկ որ տղոց հայրն ալ զարմացաւ. աս արձանները ան տղոց պաշտպան սուրբերուն պատկերքն էին, ուստի ամէնուն իրը տուաւ. մէկ աղուոր սուրբ աստուածածնայ արձան մ'ալ տուաւ որ սօրերնուն տանին, որուն անունը Մարիամ էր: «Քու պաշտպանիդ արձանն ալ շինելու հետ եմ, ըսաւ բարեկամին, մէյմ' ալ գալու ըլլաս լրմընցած կ'ըլլայ ։» Տղաքը շատ ուրախացան աս արձաններուն վրայ, Ստեփանն ալ ամէնուն կարգաց ինչ որ Յակոբ անոնց վրայ գրեր էր: Վերջը աղաչեցին որ քարայրն ալ մտնեն. Յակոբ մտէք չըսած տղաքը վար ինչան, բայց հաղիներս մտան՝ վախերնէն գուրս փախան: Ամաց կամաց տուն գառնալու

ատենն ալ եկաւ, տղաքը երթալու
 ատեն Յակոբին շատ շնորհակալ եղան,
 որ զիրենք ասանկ պատուեց, և իրենց
 տուաւ պաշապան սուրբերնուն գեղե-
 ցիկ արձանները:

— 59 —

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե

Չմեռ .

ՅԱԿՈՅ միշտ կը ջանար որ աշխա-
 տանքին մէջ իր զգլուճը չի մոռնայ, և
 որպէս զի միշտ սիրտը կտարած մնայ՝
 ամէն օր ըրած անխելքութիւնները
 կը յիշէր: Աս խորհուրդը իրեն խոս-
 տովանաջայրը ատուր էր. անոր հա-
 մար աս ջերմեռանդ ճգնաւորը ին-
 չուան աղօթքին ատենն ալ մեղքերը
 աչքին դիմացը կը դնէր. և անով Աս-
 տուծմէ շնորհք կ'անուուր: Միտքը կը
 բերէր գինետուններու մէջ թոմասին
 չեա ըրած անկարգութիւնները. բազ-
 մութեան գիմաց ըսած անվայել խոս-
 քերը, և իրմէ խաբուած մարդիկ-
 ներուն խելճուութիւնը, կ'ըսէր ինքն
 իրեն. ինչ չար խրատներ ու օրի-
 նակներ տուեր եմ իմ հասակակից-
 ներուս, ես արդէն մեղքերու մէջ թա-
 շուած ըլլալով, պէտք էր որ զուրիշ-
 ներն ալ մոլորցընէի. քանի՛ քանի՛

աղաք իմ ծուռ խօսքերովս աղէկ ճաս-
բէն ետ կեցան. թէ որ միայն իմ խա-
րածներս մոլորէին, կարելի է անոնց մէկ
ճար մը գտնուէր, բայց ո՛վ գիտէ անոնք
ալ քանինէր խաբեր են: Իմ խենթ
ու խեղառ խօսքերս ամէնուն բերանը
ինկեր են, մոլորուած իւրեանքը ուրիշ-
ներուն աղէկ բան մը երեցեր են, ո՛վ
գիտէ՝ որոնք պատճառը ես եմ: Ա՛հ,
Տէր իմ գթած, գիտե՛մ ըրած յան-
ցանքներս. ու հիմայ Յիսուսին խա-
չին վրայէն թափած արեանը և իմ
արցունքներուն մէջ՝ ոսկը ընկած կը
ինդրեմ որ դու իմ տուած գայթակ-
ղուած իւրեանքս չափես. որոնք որ ես
մոլորցուցեր եմ, գու զանոնք դար-
ձո՞ւր նորէն քու շիտակ ճամբադ ու
հաշտուէ անոնց հետ. ինչպէս որ ինձի
ըրիր՝ անոնց ալ միտքը բայ, որ իմա-
նան ըրածնին: Թէպէտ և ես միայն
մէկ մարդ մը մոլորցուցած ըլլայի՛ ա-
նոր համար քաջած ցաւս ու զղձումս
աշխարհէս ծանր պէտք է որ ըլլար՝
իսկ երբոր այսպիսի չարիք ըրեր եմ, ա-
նոնց ինչ ճար պիտի ընեմ. ո՛վ Տէր իմ,
մի՛նչպէս զբեղ պիտի կրնամ հաշտեց-
նել. վասն զի չեմ ալ գիտեր թէ՛

արդեօք որչափ մարդ գլխի հանեցի,
ու քեզմէ հեռացուցի. և գուն սիրելի
փրկիչ, դեռ իմ կեանքիս խնայեցիր,
պէտք էր որ ինձի պէս անօրինին վրայ
կայծակներ իջեցնէիր, բայց դու գը-
թուածեամբ կեանքս ալ պահեցիր,
միտքս ալ լուսաւորեցիր: Ասոր համար
կ'աղաչեմ տէր իմ, դարձուր զանոնք
ալ իրենց գէշ ճամբէն՝ որոնք որ իմ
խօսքովս կամ տուած դրքերովս խա-
բեցի, :

Յակոբ ամէն օր սասանկ երկայն ա-
ղօթքներ կ'ընէր Աստուծոյ, որ իր
մեղքերուն թողուած իւր սայ, և իրմէ
խաբուածներուն լշտ ու շնորհք: Սիր-
աը անանկ Աստուծոյ սիրովը վա-
ռուած էր, որ ձեռուածն ցուրաը չէր
իմանար, և կ'ուզէր որ բոլոր ձեռուը
առանց կրակի անցընէ. բայց իր հո-
գևոր հայրը ու բարեկամը թող չի
տուին: Մէկ առաւօտ մը կանուխ
ելաւ ծեր տանտէրը, երկու մեծ աղա-
քը առաւ, մէկուն տախտակներ աը-
լաւ, մէկալին ալ պղտիկ պատուհան
մը ու հիւսան գործիքներ, ու գնաց
Յակոբին քարայրը, հետեմնին մէկ
անկողին մ'ալ առած: Յակոբ ալ օգ-
նելով անոնց՝ քարայրին ծակերը ա-

նանկ աղէկ գոցեցին որ ներսը ամենեւին հով չէր մտնար. դուանը վրայ ալ պզտի սպակի մը գրին որ գեշերը լոյս առնու։ « Գիտցած ըլլաս, ըսաւ տաննէրը, մեր ժողովրդապետը ասանկ հրամայեց, վասն զի իրեն հետ ես աս բանն վրայ խօսեր էի. պատուելիքն ալ որ գեշերնէրը աս պատուհանիկն ալ գոցես։ Նոյնպէս թէ որ ցուրտը կոխելու ըլլայ՝ աս անկողինն ալ պիտի գործածես », = Տղաքը ասոնցմով ալ գոհ չեղան. « Բոլոր ձմեռը, կ'ընէին, աս խեղճ ճիշտաւորը առանց կրակի ինչոյէս պիտի անցընէ », = Չէին մտածեր թէ՛ Քրիստոսի սիրոյն կրակը անոր սրտին մէջ կը վառէր, որուն բոցը՝ ոչ հով ոչ ձմեռուան ցուրտը կըրնան մարել։ Քիչ ատենէն իրաւընէ ցուրտը սաստկացաւ, բոլոր գեղը ու արտերը ձիւնով ծածկուեցան. առուններուն ջուրերը պաղած սառեցան. այն սարուան ցուրտը չափէ դուրս եղաւ։ Բայց Յակոբ կարճու թեամբ կը համբերէր ինքը զինքը չարչարելով. ու երբոր քահանայն կամ իր բարեկամը այցելու թեան կու գային, ամենեւին չէր գանգրտեր, հասպա կ'ուրախանար որ մէկ երկու թէթե

նեղու թեամբ դժոխքին տանջանքներէն պիտի խալարի։ Բայց ասոնցմով ալ գոհ չըլլալով, աս ցուրտ աստենէրը կը ջանար որ ալ աւելի ճիշտութիւններ ընէ։ Երբեմն հիւսիսային հովը փչած ատենը կ'ելլար ժայռերուն գլուխը թռչունն մը պէս կախուած անշարժ կը կետար. հովը վրան կը փչէր, ձիւնը ամպի պէս վրան կը դառնար, բայց ինքը հանգարտ կ'աղօթէր. երբեմն ալ այն աստիկ ձիւնի ատենը՝ իր քարայրը կը թողուր, կ'երթար հովիւներու հետ՝ անտառին մէջ մտլորած ոչխարները փնտռելու ձմեռուան երկայն գիշերները, երբոր չորս կողմի բնակիչները կրակի քով քաջուած դռներնին ամուր կը գոցէին որ չըլլայ թէ հով մը բանի. մեր ճիշտաւորը իրեն պատուհանն ալ բաց կը թողուր, որ իր կանթեղին լուսով՝ մուտէն ճամբանի կորնցընողները գտնեն։

Մէկ իրիկուն մ'ալ ցուրտը խիստ սաստիկ էր. լուսինն ալ պայծառ, սատղերը փայլ փայլ կը վառէին. դուրսը ուրիշ ձայն չիկար, բայց միայն չոր հով մը ժայռերուն մէջէն գոռալով կը փչէր. երբեմն երբեմն ալ բաց տեղի մը զանգակատան զանգակին ձայնը կը

լուսէր. մէկ մ'ալ յանկարծ ճգնաւո-
րը ներսէն ցաւագին ողբի տէյն մը
լսեց, մէկէն դուրս ելաւ տեսաւ որ
խեղճ մարդ մը ձիւնեղու մէջէն հա-
զիւ կրնար շարժիլ ժայռերուն զար-
նուէրով: Աս մարդը մօտի գեղին վա-
ճառակահն էր, որ գիշերը անտաւին
մէջ ճամբան կորսընցուցած՝ ցուրան
ալ ոսկորներուն մէջը մասած գողզա-
լով կը պառտէր, անանկ որ պաղէն
սառելու վրայ էր: Ճգնաւորը մէկէն
վազեց քովը դնաց իմացուց թէ իր
քնակարանը մօտ է, սկսաւ սիրտ տալ
ու հետը մէկ սեղ քարայրը մտուց,
կրակ վառեց, ու տաքցուց վաճառա-
կանը: «Ալ մի վախեր, ըսաւ Յակոբ,
ահա քեզի բնակարան մը. փառք Աս-
տուծոյ որ ասանկ առիթ մը դատայ իմ
մէկ եղբօրս օգնելու. բայց կ'ուզեմ
որ մէկ երկու պատուա բան դնես բե-
րանդ», «Աս լսելով շուտ մը բերաւ
անոր գիմացը դրաւ պանիր, հաց և
մէկ երկու չոր պտուղ՝ որ իր բարե-
կամը իրեն բերեր էր: Ճամբորդը ա-
նօթի ըլլալով շատ շնորհակալ եղաւ,
ու կուշտ մը ուտելէն վերջը, ըսաւ.
«Զիյտեմ ի՞նչպէս քեզի կըրնամ
շնորհակալ ըլլալ՝ ըրած բարեքներուդ

համար, էս աս մօտիկ գեղին վաճառա-
կանն եմ, և հինգ զաւակ ունիմ՝ որ
իմ ձեռքէս կ'ապրին, վայ իմ գլխուս,
թէ որ Աստուած զքեզ խրկելու չը-
լար, վասն զի անշուշտ պիտի մեռնէի.
անոր համար Աստուած վերջը քեզի
պարտական են իմ ընկերս ալ զաւ-
կըներս ալ, որ իրենց հայրը աղատե-
ցիր. ալ ի՞նչ ըսեմ, Աստուծոյ օրհ-
նութիւնը միշտ վրագ ըլլայ»: Յակոբ
ալ խոնարհութեամբ ըսաւ. «Ես ալ
ողորմելի մեղաւոր մըն եմ՝ աղօթքիդ
կարօտ. և շատ կ'ուրախանամ որ Աս-
տուած իմ ձեռքովս խալըսեց զքեզ՝ որ
բոլոր ընտանեացդ յոյսն էս. բայց
հրամանքդ հիմայ յողնած պիտի ըլլայ,
անոր համար աս գիշեր իմ անկողինս
քեզի ըլլայ, էս մէկ հարկաւոր դործք
մը ունէի ընելու որ արգիլուէցաւ,
հիմայ կ'երթամ անոր», «Վաճառա-
կանը առաջ չուզեց ճգնաւորին անկո-
ղինը պառկիլ ու զինքը դուրսը թո-
ղուլ, թէպէտ ան ուրիշ գիշերներ ալ
հազիւ քիչ մը կը քնանար. բայց Յա-
կոբ ստիպեց զանիկայ, ան ալ արգէն
յողնած ըլլալով՝ մտաւ ու մէկէն քու-
նը տարաւ: Իսկ ճգնաւորը բոլոր գի-
շերը աղօթքով անցընելով, երկրորդ

օրը վաճառականին նախաճաշիկ մ'ալ տուաւ, ու ինչուան անտառին ծայրը մէկտեղ գնաց. և մինչև որ անոր ուրախ ու հանգիստ գեղի ճամբան բռնելը չի տեսաւ ես չի դարձաւ: Եանէն նայելով. «Օրհնած ըլլայ, կ'ըսէր, Աստուծոյ նախախնամութիւնը. ինչուան հիմայ ես ընկերներս մոլորցընել ջանացեր էի, և արժանի չէի որ Աստուած զիս պատրաստէ աս խեղճ մարդս ազատելու և ողջ առողջ իր տունը դարձընելու. բայց Աստուած ողորմեցաւ ինձի ալ, անոր ալ»:

ԳԼՈՒԽ 2

Երկու ձգևաշորներ.

ՅԱԿՈՒ տարի մը աս քարայրին մէջ մեղքերը լաւէն ու զղջալէն վերջը, օր մը խոստովանահայրը իրեն այցելու Զեան եկաւ. հետն ալ նոր նկարած պատկերք մը բերաւ. աս պատկերքը կը ցուցնէր Յակոբին տեսած երազը որ քարայրը մտած օրը տեսեր էր. Յակոբին ալ ասկէ մեծ և աղէկ ընծայ մը չէր կրնար ըլլալ, որ ուրախու թենէն լալով, «Մաս աղէկ է, ըսաւ, բայց մեկալ գայլը՝ երբ ոչխար պիտի դառնայ», : Անիկայ ես չեմ գիտեր, ըսաւ Հովիւը, պէտք է համբերութեամբ սպասել. դուն նայէ որ ամէն օր անոր համար աղօթք ընես, ինչպէս ես ալ կ'ընեմ, և ամէն օր պատարալ գիս մէջ Աստուծոյ կ'աղաչեմ, որ զան ալ զղջուծի բերէ: Աստուծոյ ամենէն հաճոյ աղօթքը՝ Էղբօրներուս համար ըրածնիս է. և ասանկ ատեն Աստուած

աւելի շորհք կու տայ մեզի : Քա-
 ճանային աս այցելուութան օրը՝ Յա-
 կոբին ամենէն սուրբ օրերուն մէկը
 եղաւ :

Երկրորդ օրը մէկ մեծահասակ
 մարդ մը եկաւ Յոհաննէսին տունը .
 տղաքը անոր ահագին նայուածքը տե-
 սածնուն պէս լեղապատառ եղան ,
 Ստեփանը վաղեց կամացուկ մը մօրը
 ըսաւ , թէ “ Նօրս սենեակը մարդ մը
 եկեր է կը խօսի , բայց որչափ որ
 Յակոբ մեզի սիրելի եկաւ , այնչափ ալ
 ասիկայ ատելի երևցաւ . թէ որ հօրս
 ըսածին պէս աշխարհքիս մէջ գէշ մարդ
 կայ՝ կարծեմ ասիկայ գէշէն գէշը պի-
 տի ըլլայ ” : Մայրն ալ գնաց տեսնալու
 թէ ո՞վ է եկողը : Աս մարդս եկեր էր
 Յակոբ անունով մէկը փնտռելու՝
 “ Տարի մըն է , որ կը փնտռեմ , ըսաւ .
 և վերջի անգամ աս գեղին մօտ՝ մէկ
 տեղ էինք , ես քիչ մը քուն ըլլալէս
 ետքը , արթնցայ նայեցայ որ անիկայ
 աներևութ եղեր է , չիյաւեմ գետինը
 անցեր է , հովը տարեր է , ուր կոր-
 սուեր է . պարապը գնաց այնչափ աս-
 գիս անգին գառնալ փնտռէս , տես-
 նող մ’ալ չի գտնուեցաւ , անանկ բար-
 կացեր եմ վրան , որ կարելի ըլլար՝

գլուխը կայծակներ պիտի թափէի .
 բայց ամէն բան անօգուտ : — Քու
 բարկուութեանդ արժանի պատիժ էր ,
 ըսաւ Յոհաննէս , որ զինքը չես գտած ,
 բայց իմ տղոցս գիմացը կ’աղաչեմ աս
 լեզուով մի խօսիլ : — Անանկ է նէ աս
 ալ մահիկ ըրէ , ըսաւ օտարականը ,
 դուն ալ տղաքդ ալ կըրնայք լսել . ես
 սատանայ չեմ որ ինձմէ այսչափ կը
 վախնան : Երէկ իրեկուն աս տեղը մօտ
 գինեատուն մըն էի , տեղին տէրն ալ
 ուրիշ շտա մարդիկ ալ զիս ճանչցան ,
 ինձի պատմեցին թէ աս տեղի ժողովըը
 դատեալը անցած տարի զիս շատախօս
 խաբէբայ մը սեպեր է . ու ըսեր է
 եղեր , թէ ես սուտ ու գէշ գեղեր կը
 ծախեմ՝ եղեր . սուտ զրուցեր է ” :
 “ Զէ , բարեկամ , ըսաւ տանտէրը , մեր
 ժողովրդականտին վրայ չեմ ուզեր որ
 տանին բան խօսիս . թէ որ հարկաւոր
 հարցընելու բան մը ունիս՝ շուտով
 զրուցէ , չէ նէ բարով եկար բարով
 երթաս . իմ տունս դեռ քեզի պէս
 անգուռ բերնով մարդ չէր եկած ” :
 Թողութիւն ըրէ , ըսաւ օտարականը
 շփոթած կերպով մը , մէկ խօսք մ’ալ
 ըսեմ . երէկ գիշեր գինեատան տիրոջը
 ու ինձի հետ խմողներուն պատմեցի

Թէ՛ տարի մը առաջ աս մօտ տեղերս մէկ ընկեր մը ունէի կորսնցուցի . անոնք ալ հարցուցին Թէ գտա՞ր մի . ես ալ չէ՛ ըսի, տարի մըն է որ կը փնտռեմ չեմ գտներ :

Վինետան տէրն ալ ըսաւ Թէ ես այսչափ գիտեմ, որ մեր Ժողովրդապետը ըսաւ Թէ ան երկու խաբէբայ շատխօսներուն մէկը՝ տարի մը կայ որ մեղքերը կը զղջայ մէկտեղ մը քաշուած : Հոն գանուող գեղացիներէն մէկն ալ ըսաւ, Թէ ան մարդը հրամանքիդ ատենը տեսեր է եղեր, և ինքըն ալ մէկ մօտ անտառի մը մէջ կը բնակի, ու մեծ ճիւղաւոր մը եղեր է . դուք ալ զինքը կը կերակրէք եղեր, ու մէկզմէկու հետ մեծ բարեկամու թիւն կապեր էք : Այն ինծի ասոնք գեղացին պատմեց, ուստի կ'աղաչեմ որ զիս մէյմը սա խենթին քովը տանիս :

Յոհաննէս ան ատեն մէկէն իմացաւ Թէ՛ ասիկայ է Յակոբին յիշած ընկերը, ու մտքէն ըսաւ. « Ես դեռ քու վրագ չեմ տեսնար ան շնորհք՝ որուն համար որ Յակոբ միշտ աղօթք կ'ընէ . բայց քովը կրնամ տանիլ, կարելի է որ խելքդ գլուխդ դայ ու ան

սրբակեաց ասաշխարողին նմանիս » : Աս ըսելով ուսու ծերը երկու տղաքը առաւ, ու ան օտարականին հետ սկսաւ Յակոբին քարայրը երթալ :

Այն ատեն հասան, երբոր Յակոբ քահանային առջի օրուան բերած պատկերքին դիմացը աղօթք կ'ընէր ու կ'ըսէր. « Տէր Աստուած, ինձի ինչ հրաշք որ ըրիր աս դայուռն ալ ըրէ, ու հեղուկ ոչխար մը դարձուր » : Աս ըսելու ատեն Յոհաննէս ներս մտաւ, ու կարճ խօսքով ամէն բան իմացուց : Յակոբ վեր ելաւ ու օանդուխին վրայ կեցաւ . բարեկամին խօսքերէն իմացաւ որ Թոմաս առաջ ինչ որ էր, հիմայ ալ նոյն մտքին վրան է . վերջը երբոր զինքն ալ տեսաւ իմացաւ որ առաջուընէն աւելի դայլ է գարձեր : Բայց ինքը անուշ ու հանդարտ մը ըսաւ . « Վա՛յ, Թոմաս, այսպէս մէկզմէկ նորէն կը տեսննք կոր : Միտքդ կու գայ որ քեզի հետ ի՞նչ անկարգութիւններ ըրեր ենք . կ'ուզես նէ հիմայ ալ եկո՞ որ մէկտեղ մեղքերնիս լանք : Իսկ Թէ որ դուն չես ուզեր ասաշխարու թիւն ընել, ասկէ վերջը ինձի եղբայր մի ըսեր և ալ մի գար իմ հանդեսու թիւնս խռովելու » :

« Թոմաս՝ խենթեցեր ես ըսելով, սկըսաւ ծիծաղել » : Յակոբ ալ քարայրը մտաւ. Թոմաս սանդուխտն մտեանալ սկսաւ, ճիգնաւորը մէկէն սանդուխտ վերուց : Թոմաս դուրս մնալով՝ սկսաւ բերնին եկածը դուրս տալ . շին լսուած յիշոցներով նախատել համբերող ճիգնաւորը, անանկ որ դուրսի կէցողները զարմայած մնացին : Իսկ աս չարը որպէս զի նորէն մուրցընէ զսպաշխարողը, սկսաւ անոր միտքը ձգել ըրած գործքերնին, վայլած դբօսանքնին . ու յորդորէ՛լ որ նորէն մէկսեղ գայ աշխարհք դա՛ննան : Իսկ Յակոբին բարեկամը տղաքը առաւ, ու ետ դա՛ննալու ատեն կ'ըսէր : « Տեսա՞ք, տղաքս, չարն ու բարին մէկըզմէկուքով ի՛նչպէս կ'ըլլան . տեսա՞ք մէկը ի՛նչպէս անուշ է, մէկայը ի՛նչպէս կատաղած գազան կը նմանի » : Երբոր տուն դարձան, սկսաւ ըսել տղոցը . « Զըլլայ թէ լսած բաներնիդ բերաննիդ առնէք. վասն զի խօսքը մարդուս սիրտը կ'աղտոտէ, սրտանց ալ ըսուած չըլլան, լսողներուն սրտին գէշ կու գայ . ասոր համար չըլլայ թէ կատակի համար ալ ասանկ բան մը բերնէրնէդ ելլայ » :

Յակոբ քարայրին մէջ մէկ ծայրը քաշուէր էր՝ որ Թոմաս զինքը չտէնէ. և բոլոր օրը նեղութեան մէջ էր, վասն զի ան չար մուրցընողը անգագար կը կանչէր, կը պոռար, միայն գիշերը զինքը լեեցուց, ու անբանի մը պէս գնաց ծառի մը տակ ինկաւ : Առաւօտը կանուխ նորէն դարձաւ Ժայռին վրայ . Յակոբ բոլոր գիշերը Աստուծոյ տղթք ըրէր էր, որ այն անկարգն ալ ճամբու բերէ, ու առաւօտուն գէ՛մ հաղիւ գլուխը քիչ մը վար գրէր էր, մէյմ'ալ Թոմասին ձայնը լսեց, որ իրիկունէ աւելիսաստիկ կը պոռչտար : Իրիկունը նորէն քաշուէցաւ ծառին տակը . Յակոբ ալ նորէն գիշերն ՚ի բուն Աստուծոյ կ'աղօթէր անոր համար : Երբորդ օրը լուսնալու ատեն, Թոմաս կատաղած արջու պէս վաղեց այրին բերնէր, ու կը սպառնար թէ այր հետս չի գալու ըլլաս՝ ամենեւին զքեզ հանգիստ պիտի չի թողում : — Ալ չի կրցաւ զիմանալ Յակոբ, ասդին եկաւ որ Թոմասը տեսնէ զինքը, ու ըսաւ . « Որովհետեւ այդպէս բռնութեամբ կ'ուզես զիս, ահա ես ալ կու գամ » : Եւ մէկէն սանդուխտ դրաւ ու դուրս ելաւ : Թոմաս վաղեց Յա-

կօբին վիզը պըլլուեցաւ, ուրախանալով որ նորէն իր հին ընկերը գտաւ: Մէկ տեղ ժայռէն վար ինչնան. թո՛ւ մաս հազիւ թող առաւ որ ճիւղաւորը դառնայ մէկ մ'ալ նայ իր բնաւ կարանին վրայ. կարծէր որ բոլոր սրտով իր ուղածները պիտի ընէ. և Յակոբէն խօսք առաւ որ իր բարեկամին տանը քովէն չանցնին: — Նոյն միջոցին Յոհաննէսն ալ իր սնէն ելեր ճիւղաւորին կերակուրը կը բերէր՝ մտածելով թէ անշուշտ օտարականը գացեր է քովէն. երբօր այրին մօտեցաւ, ահանջ գրաւ, ձայն չխլուց, «Ուրեմն, ըսաւ, Յակոբ մտածականի մէջ է, արդեօք իմաց ասմ, թէ չէ. ինչ ընեմ, պէտք է որ քիչ մը անհանգըստութիւն ասմ իրէն»: Գլուխը վար կախելով ամէն ուժովը սկսաւ կանչել: Յակոբ բարձր լոյս. բայց պատասխան չառաւ: Յոհաննէս աս լռութենէն շատ վախցաւ, այրը մտաւ, կանչեց, փնտռեց, ձայն ձուռն չէլաւ: Չէր գիտեր թէ աս ինչ բան է. շուտով դուրս ելաւ. գիտեր որ Յակոբ սովորութիւն ունի, ուրիշ տեղ մը աղօթքի կենալու, հոն վազեց. բայց հոն ալ չի գըտաւ: Չըլլայ որ, ըսաւ, մէ-

կալին ետեւէն գացած ըլլայ, ու որչափ որ շուռն ունէր՝ սկսաւ պոռալով կանչել. գարձեալ պատասխան չառաւ. ասդին վազեց, անդին վազեց. վերջապէս ոտքի նշաններ տեսաւ մէկ նեղուածք ճամբու մը վրայ քարայրին մօտերը՝ ու նշանն ալ երկու մարդու ոտքի էր. մտածեց որ Յակոբ թո՛մա սին հետ գացեր է. բայց ինչո՞ւ, կ'ըսէր աս օր գացեր են, վասն զի անկարելի է որ աս ոտքի նշանները երեկուրնէ մնացած ըլլան: Ասանկ տարակուսելով սկսաւ տուն դառնալ, որ կնոջը պատմէ եղածը. աղաքն ալ հոն էին, հօրերնուն պատմածը երբ լսեցին սկսան լալ. «Չեմ հաւատար ըսաւ Մարիամ, որ Յակոբ ան օտարականէն խաբուած ըլլայ»: Պղտի տղան ալ ըսաւ, «Յխուս ալ անապատին մէջը փորձութիւն քաշեց, բայց չէնք կրնար ըսել թէ հետեցաւ փորձողին»: Աս խօսքերս ամէնուն ծիծաղը բերին: — Յոհաննէս գնաց շուտ մը ժողովրդապետը գտաւ եղածները պատմեց, ան ալ վարմացաւ, բայց ըսաւ թէ, «Իմին Յակոբս իր անեղութիւնը կորսնցուցած չէ. և ոչ ալ խաբուած է. Աստուած այնպիսի ջեր-

մեռանդ մարդը՝ չի թողուր որ անանկ մեծ յանցանքի մէջ իյնի. բան չիկայ, քիչ մը սպասենք: Իրիկունը նորէն մէյմը գնա նայէ. վերջը ինձի խմորը » :

Ս. յն օրը Յոհաննէսին համար շատ երկայն կու գար, կ'ըսպասէր որ մէկ մը իրիկուն ըլլայ՝ որ քարայրէն լուր մը առնու. երբոր գիշերը մօտեցաւ, գարձեալ Յակոբին կերակուրը առաւ գնաց հոն, ճամբան որոմնւթեամբ կ'երթար, սիրտը վախու և յոյսի մէջ կը ծփար, վերջապէս հասաւ քարայրը, հեռուէն տեսաւ որ Յակոբ ծուռնկ գրած թևերը վեր վերուցած լալով աղօթք կ'ընէ: Յակոբ ալ Յոհաննէսը տեսածին պէս՝ գիմացը վազեց ու ըսաւ. « Ասոր թող պիտի չխտամ քեզի որ ներս մտնես », և — Ինչո՞ւ, ի՞նչ բան կայ որ ներս չմտնեմ : — Եկու սա ծառին տակը նստինք, ու ամէն բան քեզի պատմեմ : — Երբոր ծառին տակ նստան, սկսաւ Յակոբ ըսել. « Սն ինձի բերած մարդդ այն առաւօտ ժայռին քովէն չի հեռացաւ. ամենևին զիս հանդիստ չի թողուց, միշտ կը կանչէր որ ելլամ՝ հետը աշխարհք դառնամ. ես ալ աս առաւօտ՝ շատ աղէկ կու

գամ ըսի », : Երթալու առնն ապ մարդը սկսաւ իր միտքը ինձի բանալ և կը ցուցընէր թէ ի՞նչ ճամբով բոլոր աշխարհք կըրնանք խաբել. ես ալ ամէն ըսածներուն՝ աղէկ մտածեր ես կ'ըսէի. անանկ որ՝ միտքը գրաւ թէ, նորէն իմ հին ընկերս գտայ՝ որ մէյմալ ինձմէ չի բաժնուեր: Երբոր աս անառնին մէկալ ծայրը հասանք, հարցուցի թէ. « Ասոնք աղէկ են, բայց որչափ ստակ ունիս », ինքն ալ ըսաւ թէ գահէկան մ'ալ չունիմ. « Ուրեմն՝ ըսի ես, անանկ շատ հեռու տեղ չէր թանք, վտան զի ես ալ բան չունիմ. դիտէի որ դատարկ քսակը անոր բանին ձեռք չէր իտար: Միտքս բան մ'ալ եկաւ, ըսի, աս գեղին ժողովրդապետը ինձի ուրիշ ընծաներէն ի զատ ազուր պատկերներ բերաւ, թէ որ աս պատկերները ծախեալ ըլլանք, թէ պէս և կէս գնով ալ ըլլայ, շատ ստակ կը հանենք », : Թոմաս աս լրածին պէս խելքը թռուց, ու մէկէն երթանք այրէն առնենք ըսաւ աս պատկերները: Թոմաս ինձմէ կտրիճ և ուժով ըլլալով՝ ուզեց որ ինքը ներս մտնէ և պատկերները վեր տայ. միայն ինձի ըսաւ որ ամենէն աղուորները ըսեմ

իրեն, էս ալ ըսի ամէնն ալ աղուոր են, ամէնքն ալ պէտք է որ տանինք: Թոմաս շուտով սանդուխէն ինջաւ, էս ալ կեցեր էի իբրև թէ պատկերները վեր քաշելու համար. բայց անիկայ տաքը վար դրածին պէս, մէկէն սանդուխը վեր քաշեցի, ու ըսի. « Թոմաս, տեսա՞ր, հիմայ զքեզ բանտի մէջ ձգեցի. թէ որ կ'ուզես ինձի բարեկամ ըլլալ՝ նայէ որ հոն մեղքերդ զղջաս »: Անիկայ կարծեց թէ էս կտտակ կ'ընեմ հետը, բայց իրեն նորէն ըսի. « Տարի մըն է որ գիշեր ցորեկ քեզի համար զՍասուած կ'աղաչէի որ քեզի շնորհք տայ ու զղջումի դաս ալ հիմայ դուն քու ճարգ տես, քու գլխած փրկելից աղաչէ որ թողու թիւն տայ: Ի՞նչպէս յանդգնեցար ինծի նորէն եղբայր ըսել, ու բարեկամի պէս հետս երթալ. էս ի՞նչպէս կրնամ քեզի բարեկամ ու եղբայր ըլլալ, երբոր Սասուած երկուքիս ալ հայր չէ. բայց գիտցած ըլլաս որ զքեզ շատ սիրելու համար աս բանաը գրի. հիմայ ատեն շատ ունիս, նայէ որ մեղքերդ լաս: Երբոր միտքդ փոխելու ըլլաս, թող կու տամ քեզի, որ դուրս ելլես. երբոր սատանային ու քու չար կիրքե-

րուդ ձեռքէն խալըսիս, ան ատենը ազատ կ'ըլլաս »: Ասոնք երբ լսեց իմացաւ թէ կտտակ չէ, երեսը կախեց. բայց էս պատուհանն ալ գոցեցի. ու մէկ դի եկայ: Առջի բերանը սկսաւ պոռալ կանչւըռտել, բայց հիմայ հանգարտ կեցեր է: — Շիտակը չէի կարծեր որ քու քովդ ալ ասանկ վարպետութիւն կ'ըլլայ եղեր. բայց էս երբոր ժողովրդապետին քու երթալդ իմացուցի՞ ինքը ինծի ըսաւ թէ, պէտք է որ Յակոբ մէկ բան մը մտածած ըլլայ, Թոմասը զղջումի բերելու: — Բայց մենք հիմայ պէտք է որ ալ աւելի աղօթք ընենք. դու հիմայ գնա ընտանեացդ ըսէ որ ուրախ կենան, էս հոս եմ. վերջը ժողովրդապետին ալ պատմէ. անուշտ ինքն ալ հիմայ աղօթք կ'ընէ անոր համար:

Յոհաննէս շուտ մը ելաւ տունը երթալու, ու հասածին պէս համառօտ կերպով եղածը պատմելէն վերջը, կնոջը և տղոցը պատուիրեց որ նստին աղօթք ընեն: « Հիմայ էս ժողովրդապետին պիտի երթամ, ըսաւ, որ ինծի կը սպասէ »: Քահանայն երբոր Յոհաննէսին պատմածը լսեց՝ սկըսաւ ծիծաղիլ. « Ես ալ՝ ըսաւ, աւելի ջերմե-

ունդուութեամբ աղօթք կ'ընեմ, և ժա-
մը ծանուցումն ալ կ'ընեմ՝ որ ամէն
ալ Աստուծոյ աղաչէն. կը յորդորեմ
բոլոր շէրմուսները որ մեզի հետ
աղօթք ընելով՝ մեկ տեղ ալ ուրախա-
նան: Եւ աս իրեք օրս աս գիտաւո-
րութեամբս պատարագ կ'ընեմ՝ որ
Աստուած Թոմասին զգջում տայ. կը
հաւատամ որ Աստուած մեզի կը լսէ»:

Թոմաս ինչուան կէս գիշեր չի
կրցաւ քնանալ, վերջը քունը տա-
րաւ, բայց որովհետև սիրտը գեռ Աս-
տուծոյ դարձած չէր, այն անուշ քու-
նը չի գտաւ: Ետ անգամ քունէն
յանկարծ վեր ինկնելով կ'արթըննար,
վերջը նորէն կը քնանար: Աւաւօտը
էլաւ ասգին անգին դարձաւ նայեցաւ
որ այրին մէջ լոյս չի մտնար. « Հապա
թէ որ դժոխք երթամ հոն ինչ պիտի
ընեմ, ըսաւ, ուր որ ամենեին լոյս չի
կայ », « Վերջապէս Աստուծոյ շնորհքը
վրան ինձաւ, խելքը բացուեցաւ, և
սրտէն ահ մը ըրաւ, ու սկսաւ լալ:

Յակոբ ալ իր աղօթքը լինընեւէն
վերջը՝ գնայ այրին պատուհանը բա-
նալու. տեսաւ որ Թոմասին աչուը-
ները լեցուեք է, ու իրեն կ'ըսէ. —
Աչ զիս կրնաս աս քարայրէս հանելու:

բայց դժոխքէն ո՞վ պիտի հանէ զիս :
Յակոբ չի հաւատայ թէ սրբաանց կ'ը-
սէ աս խօսքերը, ու պատասխա-
նեց. — Թէ որ կ'ուզես՝ Աստուած
կրնայ ազատել. ես ալ քեզի պէս
դժոխքին արժանի էի, բայց Յիսուս
զիս ազատեց, զքեզ ալ կրնայ ազա-
տել: — Բայց իմ մեղքերս այնչափ
մեծ ու շատ են, որ թիւն ալ չեմ
գիտեր: — Որչափ ալ շատ ու մեծ ըլ-
լան, Աստուծոյ ողորմութեանը չեն
հաւատարիք: — Ինքը ողորմած է,
բայց ես երբ արժանի չեմ, ինձի անկէ
ինչ կ'ելլայ: — Յիսուս ամէնուն հա-
մար մեռաւ, մէկն ալ դուրս չի թա-
ղուց. ինչպէս ինձի համար արիւնը
թափեց, անանկ ալ քեզի համար թա-
փեց: — Բայց ես չեմ յուսար որ
Աստուած ինձի թողութիւն տայ, այս-
չափ մեղք ընելէս վերջը. անկարելի
բան է ներելը: — Աստուծոյ քով ան-
կարելի բան չկայ. ինքը կրնայ քեզի
տալ հոգւոյդ փրկութեան յոյսը: —
Գիտեմ որ Աստուած կրնայ, բայց
արդեօք կ'ուզէ: — Չէս կրնար իրեն
աղաչել որ քեզի շնորհք տայ: —
Արնամ, վասն զի հիմըկընէ կ'իմանամ
կոր՝ որ վրաս մեկ նոր այլալուծութիւն

մը եղաւ : — Գիտցիր սիրելի թոմաս՝ որ ան է Աստուծոյ շնորհքն, նայէ որ այն շնորհքը բանի բերես, աղօթքէ չի դադրիս. հիմայ ես կ'երթամ, դու նայէ որ միշտ ՂԱստուած աղաչես, և ամենեւին չի յուսահատիս :

Թոմաս ալ Յակոբին խօսքին հնազանդեցաւ. մէկ նոր հիւանդութենէ ելած մարդու մը պէս որ քալելը մոռցած ըլլայ, ինքն ալ շատոնցուընէ ի վեր աղօթք ըրած չըլլալով, մոռցեր էր : Ծուռնի գրաւ, աչքերը երկինք դարձուց՝ սկսաւ Աստուծոյ գթութիւնը խնդրել. երկայն ատեն աղօթք ընէլէն վերջը, Յակոբ՝ որ անոր համար Հոգւոյն սրբոյ շնորհքը խնդրեր էր, եկաւ տեսնալու իր բանտած ապաշխարողը, ու վերէն տեսնալով որ թոմաս հանդարտեր էր, ուրախութենէն ընէլէքը չէր գիտեր. մէկէն վար ինչաւ, գրկեց զինքը ու ըսաւ . « Աւ հիմայ ինձի կըրնաս եղբայր ըսել. ես քու բարեկամդ եմ, դու ալ իմ բարեկամս . հիմայ նստէ հոս քեզի քեզ մը պտուղ բերեմ, քիչ մը ջուր ու հաց, որ իմ բարեկամ տանտէրս երէկ քեզի համար բերեր էր . հիմայ ես ալ իմ երջանկութիւնս գտայ » :

Թոմաս հայը արցունքովը թրջելով, քիչ մը բան կերաւ. ինչպէս շնորհակալ ըլլամ քեզի բարեկամ, ըսաւ, որ զիս քիչ մը բանտելով յաւիտենական բանտին դուռը գոցեցիր . հոս գտայ ես իմ երջանկութիւնս : — Հասպ էս, ըսաւ Յակոբ, ըս քարայրը թագաւորներու պալատներու հետ չեմ փոխեր. քանի որ Աստուած իր շնորհքը զրկեց հոս իր ծառաները լուսաւորելու՝ անոնցմէ աղուոր ու յարգի եղաւ : — Իրաւ հիմայ ատենն է որ Աստուծոյ ոտքը իյնիմ, ըսաւ թոմաս, և բոլոր որը երկուքն ալ աղօթքով անցուցին :

Երկրորդ առաւօտը նախ Յակոբ արթընցաւ, և ուրախութեամբ թոմասին վրայ կը նայէր՝ որ շատ տարիներէ վերջը ասանկ անուշ քուն չէր քաշած, սկսաւ ինքն իրեն ըսել . « Առաքինութիւնը ուր է, մոլորութիւնը ուր . քանի որ միտքս կու գայ այն գիշերը որ տարի մը առաջ թոմասին հետ անցուցի բոլոր գող կ'ելլամ. ան ատեն մեղքերուն գէշութիւնը ասոր երեսին վրայ կը տեսնայի, իսկ այսօր երեսէն կ'երևնայ որ ինչուան որ քունը տարեր է զԱստուած կը մտածէ » :

եղեր ,, : Թոմաս ուրախ ու հանգիստ սրտով արթընցաւ . ու մէկէն սկսաւ շնորհակալ ըլլալ Յակոբին ըսելով , թէ “ Գասն տարի է որ ասանկ անուշ ու հանգիստ քուն ունեցած չէի . Ինչ պէս մարդուն հոգին երբ հանդարտ ըլլայ , մարմինն ալ խաղաղ կ'ըլլայ ” : Յակոբ ալ ըսաւ , “ Ես հիմայ կ'երթամ , որ դու առաւօտեան աղօթքներդ ընես ” : — Թոմաս ալ անանկ ուրախութեամբ աղօթք կ'ընէր , ինչպէս որ պղտիկուց ըրեր էր : Երբոր նորէն Յակոբ եկաւ , Թոմաս ըսաւ . Այսօր իմացայ որ առաւօտուան աղօթքին պէս աղէկ բան չկայ . ինչպէս որ արևուն առջի ճառագայթները բոլոր աշխարհքս կը զուարթացընեն , ասանկ ալ առաւօտեան աղօթքները՝ մեր հոգին :

— Բայց հիմայ սա պտուղները պիտի ուտես , վասն զի քեզի համար գացի փրկառեցի , վերջը քեզի բան մը պիտի պատմեմ որ շատ ուրախանաս , : — Թոմաս երբոր կերաւ լըմնցուց , ըսաւ Յակոբ . “ Սա պատկերքը կը տեսնաս , քու հոս եկած օրուանդ առջի իրիկունը ինձի բերաւ զանիկայ մեր Ժողովրդապետը , որ մէկ զարմանալի քահանայ մըն է , պատկերն ալ ինքը քա-

չեր է : “ Ես շատ անգամ նկարած հովիւ պատկերքի մէջ տեսեր եմ , ըսաւ Թոմաս , բայց ասանկ աղուորը գեռ չեմ տեսած . առ երկու գայլերը ինչ կը ցուցընեն , և անոնց մէկէ ոչխար դարձած հովուին ուսը , մէկալը գեռ գայլ է . սա ինչ ըսել կ'ուզէ ” : Յակոբ ալ պատմեց տեսած երազը , ու ըսաւ , “ Ահա անոր պատկերն է ասիկայ ” : — Անանկ է նէ՛ Էս եմ այս գայլը , հա : — Բայց հիմայ դու ալ ոչխար դարձար : — Ահ Յիսուս շնորհակալ եմ քեզի՝ որ ինձի ասանկ մեծ բարիք ըրիր . բոլոր կենացս մէջ քեզի շնորհակալ պիտի ըլլամ , և այս քարայրիս մէջ՝ ուր որ զիս գայլէն փոխեցիր ոչխար ըրիր , բոլոր կեանքս զղջումով պիտի անցընեմ : — Նախ պէտք է ընդհանրական խոստովանանքի պատրաստութիւն տեսնաս , վերջը կ'իմանաս թէ՛ հոգիդ ինչպէս կը միտթալուռի անով . մեր պատուական Ժողովրդապետն ալ անանկ աղէկ և անուշ բնութեամբ մարդ մըն է , որ կըրնամ ըսել թէ մեղաւորները իր ուսին վրայ կ'առնու ու շիտակ ճամբան կը հանէ , ու ճշմարիտ հովուին պէս իր հօտին մէջ կը խառնէ :

Ուրեմն ես ալ իրեն պատմեմ ինչ գայլ ըլլալս : — Ես պիտի երթամ իրեն շնորհակալ ըլլալու աս պատկերքին համար . դու ալ կ'ուզես նէ՛ կ'կուր հետս : — Ինչ՞նչ է, ես ալ կուգամ . ու իրեն կ'ըսեմ լալով , թէ անտառին մէջի քարայրը փարախ դարձեր է , չէ թէ ոչխարներու՝ Յապա ապաշխարողներու : — Նախ Յոհաննէսին տունը հանգիպինք որ մեզի կերակուր կը բերէ՝ կրնամ ըսել թէ աս մարդը իմ քարայրս բնակարան դարձուց , առաջ ասանկ չէր :

Երկուքն ալ քարայրէն ելան ու սկըսան Յոհաննէսին երթալ . անիկայ հեռուէն տեսաւ որ կուգան , գնաց գրանը մէջ կեցաւ , որ զիրենք ընդունի երբ քիչ մը մտայնան՝ Յակոբ անոր կանչելով ըսաւ . « Յոհաննէս , Աստուած ձեր աղօթքին ալ իմ աղօթքիս ալ լսեց . ահա գայլը ոչխար դարձած կը բերեմ ձեզի » : — Այն արնեցիք վար թափեցան , ուրախու թիւնէն շէին գիտեր ինչ ընեն . տղաքը սկսան ցատքըստել : Յակոբ ըսաւ Յոհաննէսին . « Ի՞նչն ալ հետերնիս եկու որ ժողովը դապետին աւետիս տաս , ինքը աղէկ հովիւ մըն է , երբոր տեսնայ , աս ոչ-

խարը որ շատոնցուընէ 'ի վեր կորսուեր էր , շատ պիտի ուրախանայ » : Յոհաննէս նոր զգեստները հագաւ , և կիրակի օրուան գլխարկը գրաւ , երկու ճգնաւորներուն հետ սկսաւ երթալ : Անոնց երթալէն վերջը՝ կարու լոս մօրը ըսաւ , « Թէ որ ասանկ գէշ մարդիկ իրեք օրուան մէջ ասանկ աղէկ կ'ըլլան , պէտք չէ ամենևին ղուրիշը արհամարհել » : Գեղին մէջը ով որ կը տեսնար աս իրեքը՝ զարմայած կը մնային , մանաւանդ երբոր Յոհաննէսը նոր լաթերով կը տեսնէին : Քահանային տունը հասան չի հասան Յոհաննէս ըսաւ . « Շայր սուրբ , աս օրուան ուրախու թիւնս հարսնիքի ուրախու թիւնէն մեծ է : — Մէկալ գայլն ալ , կանչեց Յակոբ , ոչխար եղեր է . և կ'ուզէ ինձի հետ բնակիլ » : Թոմասն ալ լալով ըսաւ ժողովրդապետին . « Ձիս ալ ճմարիտ հովուին պէս ուսերնուգ վրայ առէք , վասն զի ես ալ ինքս զինքս գտայ ու Աստուծմէ ներուսն կը խընդրեմ ըրած մեղքերուս վրայ » : — Քահանայն արցունք թափելով Թոմասին ձեռքէն բըռնեց ու ըսաւ . « Ասկէ վերջը Յակոբն ալ դուն ալ իմ գիմացս հաւասար էք , բայց Աստուծոյ պէտք

է փառք տանը՝ որ զձեզ դարձուց ոչ խար ըրաւ, վաղը ես պատարագս կ'ընեմ՝ Աստուծոյ շնորհակալութեան համար, որ այսպիսի հրաշք գործեց, ու կը խնդրեմ՝ իրմէ՝ որ ալ աւելի զձեզ լուսաւորէ : Երբոր անառակ որդին հօրը տունը դարձաւ, հայրը մեծ հարկինք ըրաւ . Աստուած ալ զիս ձեզի հայր դրեք է, անոր համար իրեքնիդ ալ կը հրաւիրեմ իմ սեղանս » :

Խոստովանանքէն և սրբութեանէն վերջը՝ կերակուրի ատեն Յակոբ պատմեց՝ թէ ինչ վարպետութեամբ թոմասը դարձուց :

Ժողովրդապետը շատ ուրախացաւ, մանաւանդ երբոր լսեց թէ իր նկարած պատկերը ինչպէս աղէկ բանի եկեր է, և խոստացաւ Յակոբին որ ուրիշ ալ նկարէ, անոնցմէ մէկն ալ թոմասին դարձը ըլլայ » :

Անկէ ետև Յակոբ ու թոմաս անբարայրին մէջ խիստ ճգնութեամբ ապրեցան ինչուան մահերնին : Իրենց անցած ու նոր կէանքերնուն պատմութիւնը ամէն զի պատմուեցաւ, և որչափ որ առաջուց վնաս տուեր էին՝ իրենց ապաշխարութեամբը ամէնն ալ ետ դարձուցին : Նախ թոմաս մեռաւ .

Յակոբ շատ տարիներ ալ ապրեցաւ, բայց երիտասարութեան ատենը ըրած մեղքերը միշտ կու լար : Եւ երբոր եկաւ այն օրը որ իր սուրբ մահը յայննող զանգակին ձայն կը լսուէր, աս երգը երգեցին,

Անցանք մենք երկրէս
Փռւ՛ճ՝ շուքի մը պէս .
Ա՛հ ինչո՞ւ համար
Եկեր եմք աշխարհ : —

Որ մեռնինք երթանք
Գերեզման ինջնանք
Բայց մահն երբ կու գայ
Գիտցող մ'ալ չի կայ :

Խեղացի է ան
Որ սպասէ մահուան,
Ամէն ժամ պատրաստ
Արթուն և ըզգաստ :

Կէանքը՝ բոց մըն է,
Շով մ'ալ կ'անցընէ .
Ո՛վ մարդ գուն ինչո՞ւ
Սիրոյ ու պատուոյ

Նաեւէ կ'երթաս
Որ իբրեւ երազ
Կ'անցնին աս տեղէն,
Դու ալ ետեէն:

Թուաւ Յակոբ Երկինք իր Հին բարեկամին քով. երկուքն ալ Աստուծոյ երանութեանը մէջ մոռցան ան չարչարանքները՝ որ պիտի քաշէին իրենց մեղքերը քաւելու համար. իրենց քաջութեամբ համբերելը ան քարայրին մէջ, շատ մեղաւորներու վրայ մեծ տպաւորութիւն ըրաւ, որ գէշ ճամբանին թողուցին, ու ապաշխարող եղան: Իսկ իրենց բնական քարայրը որ տեսակ տեսակ ճգնութեամբ սուրբ տեղ մը դարձուցեր էին, չի մոռցուելու համար, շէրմեռանդ քրիստոնեայք ժայռին վրայ երկու խաչ անկեցին. տակն ալ անոնց զղման պատմութիւնը գրեցին, որ ետեւի եկողներուն յիշատակ մնայ: Եւ անկէ վերջը ուրիշ շատ ապաշխարողներ ալ աս քարայրին մէջ քաշուած, իրենց մեղքերը լացին ու ապաշխարեցին. անոր համար տեղւոյն անունն ալ մնաց, Քարայր ապաշխարողներու:

Յ Ա Ն Կ Գ Լ Խ Ո Յ

ԳԼ. Ա.	Երկու խաբեբայք	5
ԳԼ. Բ.	Սնտառին մէջի Քարայրը	18
ԳԼ. Գ.	Առանձնութիւն ու զըզլուսն	37
ԳԼ. Դ.	Պատկերներ	47
ԳԼ. Ե.	Ձմեռ	61
ԳԼ. Ձ.	Երկու ճգնաւորներ	69

0003923

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0003923

